

5000

**ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย
จังหวัดนครราชสีมา**

นายสมพงษ์ ไพรอด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2550

**The Effects of Using Group Process Learner Development Activities to Develop
Democratic Behaviors of Students at Ban Pakluay School
in Nakhon Ratchasima Province**

Mr. Sompong Paired

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction

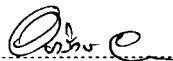
School of Education Studies

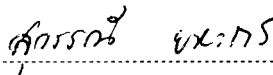
Sukhothai Thammathirat Open University

2007

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่ากล้วย จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล นายสมพงษ์ ไพรอด
แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. อาจารย์ ดร. สุวรรณีย์ ยะกะกร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช สู่แสนสุข

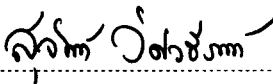
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. อภิรักษ์ อนุะมาน)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุวรรณีย์ ยะกะกร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช สู่แสนสุข)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
หลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวรธรรานนท์)
วันที่ 7 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2551

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัย นายสมพงษ์ ไพรอด ปริญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) อาจารย์ ดร.สุวรรณี ยะหะกร (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช คู่แสนสุข
ปีการศึกษา 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน
ระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านปากกล้วย จังหวัดนครราชสีมา
จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
(2) แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง 0.81 และ (3) แบบ
สัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสังเกต
พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย ปรากฏว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

คำสำคัญ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กระบวนการกลุ่ม พฤติกรรมประชาธิปไตย ประถมศึกษา

Thesis title : The Effects of Using Group Process Learner Development Activities to Develop Democratic Behaviors of Students at Ban Pakluay School in Nakhon Ratchasima Province

Researcher: Mr. Sompong Pairod; **Degree:** Master of Education (Curriculum and Instruction); **Thesis advisors:** (1) Dr. Suwannee Yahakorn; (2) Dr. Pairach Susansuk, Assistant Professor; **Academic year:** 2007

ABSTRACT

The purpose of this research was to compare democratic behaviors of the students before and after partaking in the group process learner development activities.

The research sample consisted of 23 Second Level students of Ban Pakluay School in Nakhon Ratchasima Province obtained by purposive by purposive sampling. The research instruments consisted of (1) group process learner development activity plans, (2) a democratic behavior observation form, and (3) an interview structure on student democratic behaviors. In data collection, the researcher observed democratic behaviors of students before and after the experiment. Research data were analyzed using the percentage, mean, standard deviation, and t-test

Research findings showed that the democratic behavior mean score of the students after partaking in the group process learner development activities was significantly higher than their counterpart mean score before partaking in the activities at the .01 level.

Keywords: Learner Development Activity, Group process, Democratic behavior, Primary education

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ตู่แสนสุข และอาจารย์ ดร. สุวรรณิ ยะหะกร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการทำ วิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด นับตั้งแต่เริ่มต้น จนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความ กรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อาจารย์บุญญสนอง สมวงษ์ โรงเรียนปากช่อง และ ผู้อำนวยการทรงพล ฐานวิสัย ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการคันสนีย์ พิมพ์แพง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านเขาแก้ว และ ผู้อำนวยการสุริยา พลกลาง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านปากกล้วย ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ณรงค์ แก้วมา และอาจารย์สมมิตร ไชยชัยภูมิ ที่ กรุณาเป็นผู้ช่วยผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ประโยชน์ที่จะ ได้รับจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้สนใจการศึกษาทั้งหมด

สมพงษ์ ไพรอด

พฤศจิกายน 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
สมมติฐานของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม	14
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย	20
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรม	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39
ตอนที่ 1 สถานภาพของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมประชารัฐไทยของนักเรียน.....	40
ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและเหตุผลของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมประชารัฐไทย ในชีวิตประจำวัน.....	41
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	45
สรุปการวิจัย	45
อภิปรายผล	47
ข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	53
ภาคผนวก	60
ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือ.....	61
ข. แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	63
ค. แบบสังเกตพฤติกรรม.....	111
ง. แบบสัมภาษณ์.....	116
ประวัติผู้วิจัย	118

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 ส่วนประกอบพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	5
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ กระบวนการกลุ่ม.....	40
ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	41
ตารางที่ 4.3 ผลการสรุปข้อคิดเห็น/เหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน ของนักเรียน.....	42

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	13

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธศักราช 2475 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ ประชาชนชาวไทยยอมรับกันว่าเป็นการปกครองที่เหมาะสมกับสังคมไทย ในการให้สิทธิเสรีภาพ กับประชาชนโดยเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มี ส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ดังนั้นลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบันจึงเป็นสังคมของ ประชาธิปไตย การที่ประชาชนชาวไทยจะดำเนินชีวิตไปอย่างราบรื่นผาสุก และสังคม ประชาธิปไตยจะเจริญก้าวหน้าไปได้ สมาชิกทุกคนในสังคมควรประกอบไปด้วยคุณลักษณะ ประชาธิปไตยเหล่านี้คือ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบอบประชาธิปไตย มีความผูกพัน ศรัทธาต่อ ระบอบประชาธิปไตย มีความสำนึกในสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของตน ขณะเดียวกันก็รู้จัก เสียสละเพื่อส่วนรวม มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเป็นธรรม มีความเอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน รู้รักสามัคคี ตลอดจนรู้จักแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อวิถีการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับวัฒนธรรมอันดีของสังคมไทย เยาวชนคนไทยจึง ควรรู้จักเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง เคารพและ ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบของสังคม และเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 2536: 149-156)

เมื่อนำคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย ในปัจจุบันแล้ว พบว่ายังมีปัญหาและปรากฏการณ์ทางสังคมหลายประการที่สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนคนไทยยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย เช่น “มีผู้กล่าวถึง พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของคนไทยว่า คนไทยหนึ่งคนสามารถสู้กับคนชาติอื่นได้ถึงสามคน แต่ถ้าให้คนไทยสิบคนสู้กับคนชาติอื่นเพียงสามคนก็อาจจะแพ้เอาได้ เพราะคนไทยจำนวนมากยัง ขาดคุณสมบัติของการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ” (ทศนา เขมมณี 2545: 11) ซึ่งกรณีนี้ ก็แสดงให้เห็นถึงการขาดคุณลักษณะที่จำเป็นบางประการ ในการดำเนินชีวิตตามวิถี ประชาธิปไตย เช่น การเป็นผู้นำกลุ่มที่ดี การเป็นสมาชิกกลุ่มที่ดี และกระบวนการทำงานกลุ่มที่ดี

เป็นต้น อีกปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยคือ ในการพิจารณาคัดเลือกคนเข้าทำงานทั้งในหน่วยงานของรัฐและเอกชน บางครั้งผู้คัดเลือกเห็นแก่พวกพ้อง ญาติพี่น้องของตน จนละเลยที่จะพิจารณารับบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงกับตำแหน่งให้เข้าทำงาน จึงก่อให้เกิดผลเสียต่องานและระบบการบริหารงาน และกลายเป็นวงจรอุบาทว์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งในกรณีนี้แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในคุณลักษณะประชาธิปไตย ด้านการขาดความยุติธรรมและความรับผิดชอบในหน้าที่

ในด้านการเมืองการปกครองก็เช่นกัน ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และเรื้อรังมาตั้งแต่อดีต จนปัจจุบันก็ยัง ไม่ได้รับการแก้ไขให้หมดสิ้น ไปเช่นการทะเลาะเบาะแว้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การใส่ร้ายป้ายสีพรรคการเมืองที่เป็นคู่แข่ง การใช้อำนาจล่งละเมิดสิทธิของผู้อื่น การใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตน เป็นต้น

จากกรณีต่างๆที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าโดยทั่วไปแล้วคนไทยยังขาดคุณลักษณะประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตอยู่ และถือว่าเป็นภาวะที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังนั้นการพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีความเป็นประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้พยายามปลูกฝังและส่งเสริมคุณลักษณะประชาธิปไตยแก่คนไทยมาโดยตลอด โดยเฉพาะการปลูกฝังผ่านระบบการศึกษา เนื่องจากประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ การเริ่มต้นของการเรียนรู้และการฝึกฝน ต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่เด็ก เท่าที่ผ่านมามีพบว่า โรงเรียนจัดการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่เด็ก โดยมีรูปแบบและวิธีการจัดที่หลากหลาย เช่น มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจประชาธิปไตยและทักษะในการทำงานร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการสอนเนื้อหาสาระต่างๆ ในหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเช่น การจัดตั้งสภานักเรียน กิจกรรมเข้าค่ายพักแรม และการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย โดยส่งเสริมให้ผู้ใหญ่และบุคคลแวดล้อมเด็กเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ปฏิบัติต่อเด็กและต่อกันตามครรลองประชาธิปไตย เป็นต้น แต่แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่เด็กแต่ละวิธีดังกล่าวมานั้น ล้วนมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกันไป กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนเนื้อหาประชาธิปไตย มีข้อดีคือผู้เรียนได้ทราบเนื้อหา หลักการ และความเป็นมาของระบอบประชาธิปไตยได้ดี แต่มีข้อจำกัดคือไม่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่เด็ก เพราะมีความจำกัดในด้านระยะเวลาเรียนและการฝึก เมื่อจบบทเรียนแล้ว หากครูไม่ได้ติดตามเน้นย้ำ ก็จะทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้น เสื่อมสลายลงไป

ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประเภทประชาธิปไตยในโรงเรียนหรือสถานศึกษา มีข้อดีคือนักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ได้เห็นภาพของสภาที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นทำให้เข้าใจระบบการปกครองได้ดียิ่งขึ้น แต่มีข้อจำกัดที่นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนอาจมีบทบาทและส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยลดน้อยลงในระยะยาว และในที่สุดอาจเหลือเพียงผู้ที่เป็สมาชิกสถานักเรียนเท่านั้น ที่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่หากโรงเรียนมีการจัดการลดข้อจำกัดเหล่านี้ลงได้ กิจกรรมสถานักเรียนก็จะมีคุณค่ามากขึ้น

อีกแนวทางหนึ่งที่ควรกล่าวถึงคือการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย หากทุกอย่างก้าวของเด็กแวดล้อมไปด้วยบรรยากาศประชาธิปไตย เชื่อได้ว่าคุณลักษณะประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นกับเด็กอย่างแน่นอน แต่ในทางปฏิบัติ การจัดบรรยากาศประชาธิปไตยให้สมบูรณ์นั้นทำได้ยาก เนื่องจากมีองค์ประกอบหลายด้านที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม รูปแบบการเลี้ยงดูที่บ้าน รูปแบบการสอนของครูแต่ละท่าน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม โรงเรียนก็จำเป็นต้องสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้อย่างน้อยก็เพื่อจะให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัสและซึมซับพฤติกรรมประชาธิปไตยบ้าง

สำหรับแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยแก่เด็กที่ผู้วิจัยสนใจคือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการสอนเนื้อหาสาระและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่เอื้อและสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว คือเรื่องกระบวนการกลุ่มซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม นอกจากนี้ครูผู้สอนยังสามารถนำกระบวนการกลุ่มไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ในหลายโอกาสที่ผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกัน โดยที่ครูไม่จำเป็นต้องจัดสถานการณ์พิเศษใดให้ผู้เรียนรู้สึกผิดสังเกตว่ากำลังถูกปลูกฝังพฤติกรรมหรือค่านิยมใดๆอยู่ เพียงแต่ครูพยายามบูรณาการเรียนรู้อะไรเรื่องกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยเข้าไปในกระบวนการจัดกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งครูมีโอกาสทำได้ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมกลุ่ม จึงไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาเรียนไม่พอ แม้ว่ากระบวนการกลุ่มจะต้องใช้เวลาในการจัดที่ค่อนข้างยาวนานและต่อเนื่องสม่ำเสมอว่าจะเห็นผลก็ตาม แต่ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนให้กลายเป็นลักษณะนิสัยที่ติดตัวผู้เรียนได้ และจากการศึกษาแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พบว่า หลักสูตรเปิดโอกาสให้โรงเรียนจัดกิจกรรมได้อย่างกว้างขวาง โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการ ซึ่งในข้อที่ 10 ระบุว่า ให้ผู้เรียนมีความ

เป็นประชาธิปไตย จึงถือได้ว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มว่าจะสามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนบ้านปากกล้วย ได้หรือไม่

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนบ้านปากกล้วย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับประถมศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านปากกล้วย โดยการสังเกตของผู้วิจัยเอง และสัมภาษณ์ครูผู้สอนในโรงเรียนอย่างไม่เป็นทางการ พบว่ามีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ควรพัฒนาแก่นักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย จำนวน 5 พฤติกรรมดังต่อไปนี้

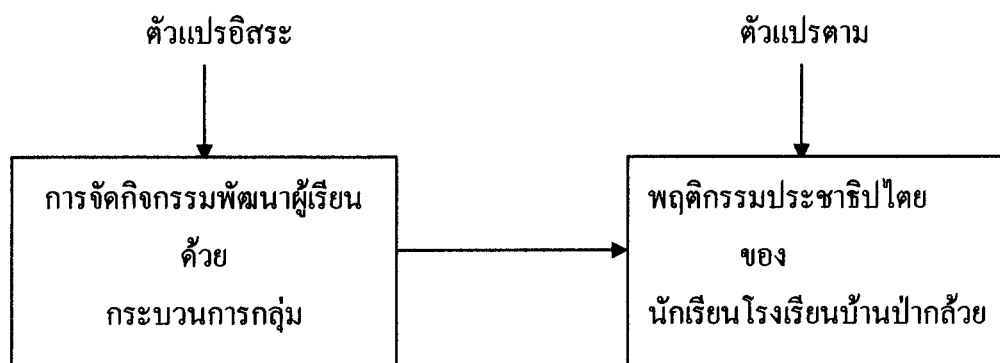
- 3.1 เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
- 3.2 เคารพกฎเกณฑ์
- 3.3 เคารพสิทธิของผู้อื่น
- 3.4 ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
- 3.5 ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย ตัดสินใจ และแก้ปัญหา

ซึ่งพฤติกรรมประชาธิปไตยดังกล่าวประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ จำนวน 15 ข้อ
 ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1.1 ส่วนประกอบพฤติกรรมประชาธิปไตย

พฤติกรรมประชาธิปไตย	พฤติกรรมบ่งชี้
1.เคารพผู้พูดและผู้ฟัง	1. ตั้งใจฟังเมื่อมีผู้พูด 2. พุดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ 3. ยกมือขออนุญาตก่อนพูด 4. ไม่พูดจาถูถูกเยาะเย้ย ล้อเลียนเสียดสีหรือใส่ร้ายผู้อื่น
2.เคารพกฎเกณฑ์ ข้อตกลง	5.ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม/ห้องเรียน/โรงเรียน
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น	6. ไม่ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายหรือแสดงกริยาก้าวร้าวต่อผู้อื่น 7. ไม่สร้างควมรำคาญแก่ผู้อื่น 8. ขออนุญาตทุกครั้งที่ต้องการใช้สิ่งของหรือสถานที่ส่วนตัวของผู้อื่น และรับผิดชอบดูแลรักษาเป็นอย่างดี 9. ไม่ก่อความสกปรกเสียหาย หรือทำลายสาธารณสมบัติ
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม	10. มีส่วนร่วมในการประชุม วางแผน และให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม 11. ยอมรับมติของเสียงข้างมาก ตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ประเมินผลงานของตนเอง/กลุ่ม และระบุข้อดีข้อด้อยได้
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย ตัดสินใจ และแก้ปัญหา	14. อธิบายเหตุผลเมื่อมีการพูด อภิปราย ตอบคำถามหรือตัดสินใจทุกครั้ง 15. ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง/กลุ่ม และปรับปรุงแก้ไขอย่างสมเหตุสมผล

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปกรอบแนวคิดสำหรับการทำวิจัยดังภาพที่ 1.1
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มและการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า “การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ช่วยให้นักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วยมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้น”

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่

- 5.1.1 เคารพกฎเกณฑ์ ข้อตกลงของกลุ่ม ห้องเรียนและโรงเรียน
- 5.1.2 เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
- 5.1.3 เคารพสิทธิของผู้อื่น
- 5.1.4 ร่วมกันทำงานของกลุ่ม
- 5.1.5 ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย ตัดสินใจ และแก้ปัญหา

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของ โรงเรียนในกลุ่มปากช่องที่ 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 4 จำนวน

12 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย จำนวน 23 คน ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง

5.3 ตัวแปร ที่ศึกษาแบ่งออกเป็น ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมประชาธิปไตย

6. ข้อตกลงเบื้องต้น

นักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) โดยมีวัยและวุฒิภาวะที่ใกล้เคียงกัน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดสำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วยตามกรอบของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งใช้ชื่อกิจกรรม“ชุมนุมอาสาพัฒนา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกของชุมนุม (นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ตลอดปีการศึกษา

7.2 การจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในชุมนุมอาสาพัฒนาโดยครูที่ปรึกษาชุมนุมเปิด โอกาสให้นักเรียนรวมกลุ่มกันทำงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อพัฒนาโรงเรียน ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

7.2.1 **ขั้นก่อนปฏิบัติการ** 1) เปิดชุมนุมด้วยเพลงหรือเกม 2) แบ่งกลุ่ม 3) ครูนำเสนอปัญหาและความจำเป็นของภารกิจ 4) มอบหมายภารกิจแก่กลุ่ม 5) ตั้งผู้สังเกตการณ์

7.2.2 **ขั้นปฏิบัติการ** 6) เลือกประธานและตำแหน่งอื่นๆ ในกลุ่ม 7) ระดมสมองวิเคราะห์วิจารณ์ อภิปรายอย่างกว้างขวาง 8) ตัดสินใจลงข้อสรุปโดยใช้เหตุผล 9) วางแผนร่วมกัน 10) แบ่งงาน 11) ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย 12) ติดตามกำกับดูแลงานของกลุ่มและร่วมกันแก้ปัญหา 13) นำเสนอผลงานและการประเมินตนเอง

7.2.3 **ขั้นหลังปฏิบัติการ** 14) ผู้สังเกตการณ์รายงานผลการสังเกต 15) ครูชื่นชมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ

7.3 พฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนตามแนวทางประชาธิปไตยที่สังเกตได้ ตามแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะพฤติกรรม 5 ประการ คือ

- 7.3.1 เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
- 7.3.2 เคารพกฎเกณฑ์ ข้อตกลง
- 7.3.3 เคารพสิทธิของผู้อื่น
- 7.3.4 ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
- 7.3.5 ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย ตัดสินใจ และแก้ปัญหา

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบข้อมูลและแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่นักเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับอื่นๆต่อไป สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วยซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง คาดว่าจะมีพฤติกรรมประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยแยกเป็นส่วนดังนี้

- ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- ส่วนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม
- ส่วนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย
- ส่วนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรม
- ส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 6) ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตามความถนัดและสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกายสติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย

กรมวิชาการ (2546: 2-7) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเสนอแยกเป็นหัวข้อไว้อย่างชัดเจนดังนี้

1.1 ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยรูปแบบ กระบวนการ วิธีการที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมาย และมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งส่งเสริม เจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจ ตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีดังนี้

- 1.2.1 พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
- 1.2.2 พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นเพิ่มจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม
- 1.2.3 เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

1.3 หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการจัดดังนี้

- 1.3.1 มีการกำหนดจุดประสงค์และแนวปฏิบัติชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 1.3.2 จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนและวัฒนธรรมที่ค้ำจุน
- 1.3.3 บูรณาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.3.4 ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
- 1.3.5 จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
- 1.3.6 มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีทัศน์ของสถานศึกษา
- 1.3.7 ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษาถือเป็นหน้าที่และงานประจำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย
- 1.3.8 ยึดหลักการมีส่วนร่วมโดย เปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

1.3.9 มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.4 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดแยกหรือบูรณาการไว้ด้วยกันก็ได้ และสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบและวิธีการ โดยมีขอบข่ายดังนี้

1.4.1 เป็นกิจกรรมที่เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นในรูปแบบของการปฏิบัติตามโครงการ/โครงการ ในลักษณะเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการ โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐาน

1.4.2 เป็นกิจกรรมที่สนองความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลในลักษณะชมรม ชมรม กลุ่มสนใจ เน้นการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาความรู้ อาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตลอดจนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

1.4.3 เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่างๆ สามารถจัดการกับชีวิตและสังคมได้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีค่านิยมในความดีงาม มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.4.4 เป็นกิจกรรมที่ฝึกการทำงานและการให้บริการด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างความมีน้ำใจเอื้ออาทร ความเป็นพลเมืองดี และรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

1.5 เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1.5.1 ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ด้านวิชาการ วิชาชีพและเทคโนโลยี

1.5.2 เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ใช้ในการพัฒนาตนเอง และประกอบอาชีพสุจริต

1.5.3 รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข

1.5.4 ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองมองเห็นช่องทางในการสร้างงาน อาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง

1.5.5 พัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

1.5.6 มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นระเบียบ วินัย คุณธรรม และจริยธรรม

1.6 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาสามารถทำหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้ดังนี้

1.6.1 ศึกษาวิจัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

1.6.2 ศึกษาข้อมูลสารสนเทศ เช่น สภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพชุมชน ท้องถิ่น สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

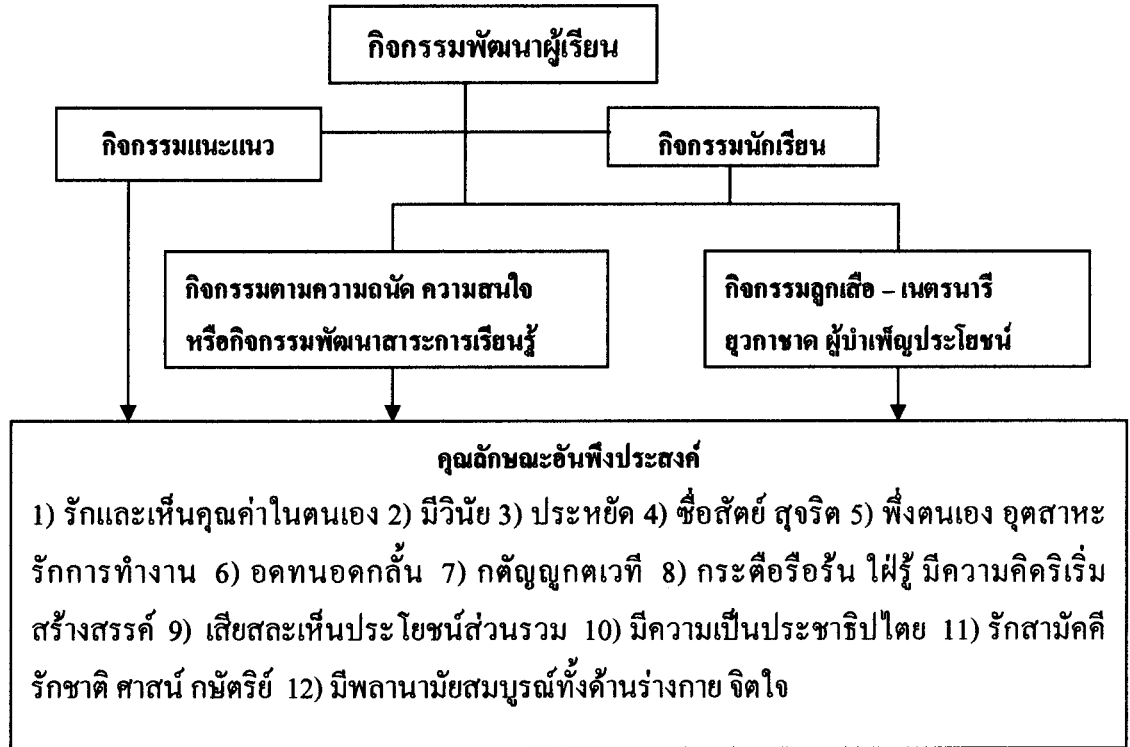
1.6.3 วางแผนและจัดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการ วิธีดำเนินการ สื่อ / อุปกรณ์ และการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.6.4 กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.6.5 กำหนดการประเมินและเกณฑ์การประเมิน การผ่านกิจกรรมแต่ละภาคเรียน ชั้นปี และช่วงชั้นให้เป็นไปตามสถานศึกษากำหนด

1.7 กรอบความคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน โดยมีผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน โดยมีผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการคือ 1) รักและเห็นคุณค่าในตนเอง 2) มีวินัย 3) ประหยัด 4) ซื่อสัตย์ สุจริต 5) พึ่งตนเอง อุทิศสละ รักการทำงาน 6) อดทนอดกลั้น 7) กตัญญูกตเวทิตะ 8) กระตือรือร้น ใฝ่รู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 9) เสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวม 10) มีความเป็นประชาธิปไตย 11) รักสามัคคี รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 12) มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม

2.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่ม

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มพบว่า ได้มีผู้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มไว้ต่าง ๆ กัน ซึ่งพอรวบรวมได้ดังนี้

ทิสนา แจมมณี (2545: 146) ได้ให้ความหมายของการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. การสอนกลุ่มสัมพันธ์โดยตรง คือ การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องกลุ่มสัมพันธ์โดยตรง กล่าวคือ สอนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

2. การบูรณาการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆ หมายถึง การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหาสาระอื่นๆ

3. การใช้หลักการเรียนรู้และหลักการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การสอนเรื่องใดๆก็ตามที่ยึดหลักการเรียนรู้ และหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์ที่สำคัญ 5 ประการคือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ การยึดการค้นพบด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์เป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ การเน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน และการเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กนกศักดิ์ ศรีคำ (2543: 7-8) กล่าวถึง การสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน (Committee Work Method) ว่าเป็นการสอนที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ช่วยกันค้นคว้า แก้ปัญหา หรือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ตามความถนัดหรือความสนใจ เป็นการฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามวิธีแบบประชาธิปไตย ทุกคนต้องดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นวิธีที่จะช่วยฝึกฝนนักเรียนให้ได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้เพื่อนร่วมงาน แต่ต้องดำเนินการอย่างมีหลักเกณฑ์ ครูจะต้องวางแผนให้นักเรียนทุกคนในแต่ละกลุ่มปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยเสนอขั้นตอนในการสอนไว้ดังนี้คือ (1) ขึ้นกำหนดความมุ่งหมาย (2) ขึ้นเสนอแนะแหล่งวิทยาการที่จะใช้ค้นคว้าหาความรู้ (3) ขึ้นวางแผนที่จะให้นักเรียนทำงานร่วมกัน (4) ขึ้นประเมินผล ครูสังเกตการทำงานกลุ่ม

สมเชษฐ ยะกัณฐะ (2536: 101-102) อธิบายลักษณะของกระบวนการกลุ่มว่ามี 2 ลักษณะคือ (1) กระบวนการกลุ่มเพื่อการเรียนการสอน หมายถึง กลุ่มนักเรียนในห้องเรียนซึ่งมี

สมาชิกกลุ่มละ 4-8 คน โดยประมาณ องค์กรประกอบของกลุ่มในห้องเรียนประกอบด้วยประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม และสมาชิก องค์กรประกอบนี้ ควรมีการเปลี่ยนแปลงกันทุกๆวัน หรือทุกๆ สัปดาห์ ตามความเหมาะสม (2) กระบวนการกลุ่มเพื่อกิจกรรม หมายถึง กลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตาม โอกาส เป็นกลุ่มที่ใหญ่กว่ากลุ่มการเรียนการสอนในห้องเรียน เช่นกลุ่มกิจกรรมสหกรณ์ กลุ่มกีฬาในโรงเรียน สถานักเรียน เป็นต้น

สนอง อินละคร (2544) กล่าวถึงกระบวนการกลุ่มว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ส่วนมากมักใช้ร่วมกับกระบวนการอื่น เพื่อเสริมให้กระบวนการอื่น ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจใช้กระบวนการกลุ่มอย่างเดียวก็ได้ กระบวนการกลุ่มเน้น กิจกรรมดังนี้

1. มีผู้นำหรือประธาน ซึ่งอาจสลับเปลี่ยนกันเรื่อยๆก็ได้
2. มีการวางแผน กำหนดจุดประสงค์และวิธีการร่วมกัน
3. อภิปราย และรับฟังความคิดเห็น บนพื้นฐานของเหตุผล
4. แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบเมื่อมีการปฏิบัติงาน ทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่อย่างเต็ม

ความสามารถ

5. ติดตามผลการปฏิบัติงาน คอยช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานไม่ได้ และปรับปรุงแก้ไข

การปฏิบัติงาน

6. ประเมินผลรวม และชื่นชมในผลงานของหมู่คณะ
7. นำเสนอผลงานต่อกลุ่มอื่น

ถ้าเป็นความรู้เชิงเนื้อหาวิชาอาจตัดแปลงกระบวนการกลุ่มได้ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มเลือกประธาน กำหนดบทบาทของสมาชิกให้ชัดเจน
2. ประชุมเพื่อระดมสมอง หรือวิเคราะห์วิจารณ์ อภิปรายเพื่อรับฟังความคิดเห็น

อย่างกว้างขวาง

3. มีการลงข้อสรุปจากการอภิปราย ระดมสมอง จากการวิเคราะห์วิจารณ์ ทุกคน

ยอมรับมติของกลุ่ม

4. นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนและสรุป

ในส่วนของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537: 27-28) ได้แนะ ขั้นตอนกระบวนการกลุ่มเข้าในการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆ ไว้ดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม
2. การเลือกหัวหน้ากลุ่ม และตำแหน่งอื่นๆ

3. การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
4. การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น
5. การประสานความคิดและหาข้อสรุป
6. การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล
7. การวางแผนร่วมกัน
8. การแบ่งงาน และมอบหมายงาน
9. การปฏิบัติตามข้อตกลง หรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
10. การติดตาม กำกับ และให้ข้อติชม
11. การร่วมมือและช่วยเหลือกัน
12. การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
13. การประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาและพฤติกรรมประชาธิปไตย
14. การรายงานผลงานของกลุ่ม

สรุปได้ว่า ความหมายของกระบวนการกลุ่มในแง่ของการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ช่วยกันค้นคว้าแก้ปัญหา หรือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความสำเร็จ หรือการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มจะต้องเป็นไปตามวิธีแบบประชาธิปไตย ทุกคนต้องดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงได้เรียนรู้เพื่อนร่วมงาน กระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานแบบกลุ่ม ครูจะต้องมีการวางแผนกำหนดหลักเกณฑ์และข้อตกลงต่างๆร่วมกับผู้เรียน ตลอดจนคอยกำกับดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด รวมทั้งติดตามประเมินผลทั้งผลงานของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม อีกด้วย

2.2 การบูรณาการกระบวนการกลุ่มในการสอนเนื้อหาวิชา

การฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มโดยการบูรณาการเข้าไปในการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆโดยทั่วไปทำได้ 3 ลักษณะใหญ่ๆด้วยกันคือ

1. บูรณาการในขั้นก่อนที่จะให้นักเรียนทำงานกลุ่ม โดย

- 1.1 ครูผู้สอน บอกกล่าว ทบทวน เรื่องหรือทักษะที่จะต้องให้นักเรียนปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ตัว จะได้ระมัดระวังพฤติกรรมในการรวมกลุ่มของตน วิธีนี้มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการฝึกปฏิบัติในเรื่องใหม่ๆที่นักเรียนเพิ่งเรียนรู้และยังไม่ได้ผ่านการฝึกมามากนัก

1.2 ในกรณีที่นักเรียนได้ผ่านการฝึกมาพอสมควรแล้ว ครูอาจใช้เพียงวิธีเตือนหรืออาจไม่บอกเลยก็ได้ แต่ครูก็ต้องไม่ละเลยที่จะสังเกตกระบวนการทำงานของนักเรียนในขณะทำงานกลุ่มร่วมกัน

2. บุรณาการในชั้นการทำงานกลุ่มของนักเรียน โดยขณะที่นักเรียนทำงานกลุ่มอยู่นั้น

2.1 ครูมอบหมายให้นักเรียนบางคนช่วยสังเกตการณ์การทำงานกลุ่มของเพื่อนในทักษะ/เรื่องที่ต้องการให้นักเรียนฝึก เมื่อกลุ่มรู้ตัวว่าจะมีผู้สังเกตการณ์ ก็จะระมัดระวังพฤติกรรมในการรวมกลุ่มของตน ส่วนผู้สังเกตการณ์ก็จะได้ฝึกทักษะการสังเกต ซึ่งจะช่วยให้เขาเกิดความเข้าใจในพฤติกรรมของกลุ่มมากขึ้นด้วย วิธีนี้เหมาะสมที่จะใช้ในการฝึกปฏิบัติ ทักษะหรือเรื่องใหม่ๆที่นักเรียนเพิ่งรู้หรือเรียนมา และยังไม่ได้ผ่านการฝึกมามากนัก

2.2 ครูสังเกตการทำงานกลุ่มของนักเรียนด้วยตนเอง โดยไม่บอกให้นักเรียนรู้ตัว แล้วพยายามบันทึกหรือจดจำพฤติกรรมที่ดี และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนเอาไว้เพื่อจะได้หยิบยกขึ้นมาวิเคราะห์ให้นักเรียนฟังภายหลังจากที่ทำงานกลุ่มเสร็จแล้ว วิธีนี้มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการฝึกปฏิบัติในทักษะหรือเรื่องซึ่งนักเรียนได้ผ่านการฝึกมาพอสมควรแล้ว

3. บุรณาการในชั้นสรุปบทเรียนหลังการทำงานกลุ่ม หลังจากทีครูได้สรุปบทเรียนในด้านเนื้อหาวิชาไปเรียบร้อยแล้ว

3.1 ในกรณีที่ครูได้มอบหมายให้นักเรียนบางคนทำหน้าที่สังเกตการณ์พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน ครูควรให้ผู้สังเกตการณ์ ออกมารายงานสิ่งที่สังเกตได้ แล้วครูช่วยวิเคราะห์ให้นักเรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสมในการทำงานรวมกลุ่ม

3.2 ในกรณีที่ครูเป็นผู้สังเกตการณ์เอง ครูก็ควรหยิบยกพฤติกรรม/เหตุการณ์ในการทำงานกลุ่มของนักเรียน ที่บันทึกหรือจดจำไว้ขึ้นมารายงานให้นักเรียนฟัง

3.3 ในกรณีที่นักเรียนได้ผ่านการฝึกฝนมาพอสมควรแล้ว ครูอาจไม่จำเป็นต้องมอบหมายให้มีผู้สังเกตการณ์ หรือครูอาจไม่จำเป็นต้องสังเกตการณ์เองโดยตลอด ครูอาจใช้วิธีเรียกให้สมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนในกลุ่มออกมาเล่าเหตุการณ์ในกลุ่ม ปัญหาของกลุ่ม หรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของกลุ่มก็ได้

ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด เมื่อได้มีการรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่มแล้ว ครูควรช่วยวิเคราะห์ให้นักเรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม ในการร่วมงานกลุ่ม รวมทั้งให้แรงเสริมแก่ผู้ที่ปฏิบัติตนเหมาะสม ดักเตือนและให้แนวทางในการปฏิบัติตนที่เหมาะสม

แก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วย

จะเห็นได้ว่าการบูรณาการทักษะกระบวนการกลุ่มเข้าไปในการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆ นั้นทำได้ไม่ยากนัก และยังช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่มซึ่งมีอยู่เดิมนั้น มีความสมบูรณ์ขึ้นตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและนักเรียนได้พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน โดยมีกระบวนการกลุ่มที่ดีเกิดขึ้นในการทำงานนั้น

2.3 หลักการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

หลักการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง ทฤษฎีความรู้ความเชื่อ และประสบการณ์ทางด้านการปฏิบัติ ที่ใช้เป็นหลักในการคิดค้นหาสาระ และวิธีการในการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.3.1 หลักการทางด้านทฤษฎี

ผู้ที่สามารถทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพคือผู้ที่เคยเห็นคุณค่าของการทำงานกลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจว่าจะทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพได้อย่างไร และสามารถกระทำได้ตามที่รู้และเข้าใจ หากเห็นคุณค่าของการทำงานกลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจว่าจะทำอย่างไรจึงจะดี แต่ทำไม่ได้ก็จะไม่เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ หากเห็นคุณค่าของการทำงานกลุ่มและมีการลงมือปฏิบัติแต่ขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง ก็เป็นการปฏิบัติที่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร หากมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้แต่ขาดการเห็นความสำคัญและคุณค่าของสิ่งที่ทำ ผู้ปฏิบัติก็จะขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติ และจะพยายามหลีกเลี่ยงการปฏิบัติถ้าหลีกเลี่ยงได้

หากบุคคลมีองค์ประกอบดังกล่าวเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ยากที่จะเกิดสมรรถภาพการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพตามต้องการ ดังนั้นการที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพได้นั้นจึงจำเป็นต้องช่วยปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานกลุ่ม สอนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องหรือเหมาะสมในเรื่องการดำเนินงานกลุ่ม และฝึกให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตามที่รู้และเข้าใจอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะที่ชำนาญ

2.3.2 หลักการทางด้านการปฏิบัติ

1) การฝึกทักษะการทำงานกลุ่มจึงควรมีลักษณะที่สามารถบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนตามปกติให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีโอกาสนและเวลาที่จะฝึกได้มาก เนื่องจากการพัฒนาทักษะนั้นจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนบ่อยๆ เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันเพื่อให้เกิดเป็นความชำนาญ

2) เนื้อหาสาระและวิธีการในการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มแก่นักเรียน ควรสามารถสนองความแตกต่างของนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ได้ เนื่องจากนักเรียนในแต่ละโรงเรียนมีทักษะพื้นฐานในการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน เนื้อหาสาระและวิธีการในการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มที่เหมาะสมนั้น จึงควรมีลักษณะที่ยืดหยุ่นสามารถสนองความแตกต่างเหล่านั้นได้ จึงจะสามารถนำไปใช้ในวงกว้างได้

3) ในการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มให้นักเรียน ควรมีการจัดองค์ประกอบต่างๆ อย่างเป็นระบบ เนื่องจากการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบมีส่วนช่วยให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

4) การฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ควรมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้สะดวกในการนำไปใช้ เนื่องจากครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาโดยทั่วไปมีภาระงานที่หนักอยู่แล้ว หากการฝึกทักษะดังกล่าวมีความยุ่งยากมาก และเพิ่มภาระงานให้แก่ครูมากเกินไป จะทำให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติ

5) การฝึกทักษะการทำงานกลุ่มให้นักเรียนในแต่ละชั้นปี ควรมีลักษณะเปิดเสรีในตัวเอง กล่าวคือ ครูสามารถนำไปใช้สอนและใช้ฝึกในแต่ละชั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับการเรียนการสอนในชั้นอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียน ครูแต่ละคนมีความพร้อมไม่เหมือนกัน หากโรงเรียนใดครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพร้อมที่จะสอน ในขณะที่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่พร้อมที่จะสอน หากการฝึกไม่มีลักษณะเปิดเสรีในตัวเอง ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก็จะสอนไม่ได้ เนื่องจากนักเรียนของตนยังไม่ได้รับการสอนมาก่อน แต่หากการฝึกมีลักษณะเปิดเสรีในตัวเองในแต่ละชั้นปี ก็ย่อมอำนวยให้โรงเรียนและครูจัดการสอนได้ตามความพร้อมของตน

6) การฝึกทักษะการทำงานกลุ่มให้นักเรียน ควรมีลักษณะที่ยืดหยุ่นที่จะนำไปใช้ ครูสามารถนำไปใช้ได้หลายๆ ลักษณะ ตามสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวย หากการฝึกมีลักษณะยืดหยุ่นเช่นนี้จะทำให้การนำไปใช้เป็นไปอย่างกว้างขวางขึ้น

จากหลักการฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม และการบูรณาการกระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ เพียงแต่ครูจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในบรรยากาศของการทำงานเป็นกลุ่ม แล้วจึงสอดแทรกกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนเรียนรู้และซึมซับไปทีละน้อย ในระยะเวลาหนึ่งนักเรียนก็น่าจะเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยได้

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย

3.1 ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นคำที่กรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ทรงบัญญัติขึ้น ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Democracy” ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า “Demos” หมายถึง ประชาชนและ “Kratos” หมายถึง อำนาจ รวมกันแล้วหมายความว่า อำนาจของประชาชน ส่วนในภาษาไทยนั้น คำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า “ประชา” หมายถึง ประชาชน พลเมือง และ “ธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เมื่อรวมกันแล้ว หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน (เชาวรัตน์ คันสยะวิชัย 2526: 28)

ลาสกี (อ้างถึงใน มงคล สุภาขร: 16) ได้สรุปความหมายของประชาธิปไตยไว้ด้วยกัน 3 ระบบ คือ

1. ประชาธิปไตยในระบบการเมืองการปกครอง (Political Democracy) เป็นประชาธิปไตยที่เน้นถึงรูปแบบของรัฐบาล ระบบการปกครอง การกำหนดให้มีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา ตลอดจนการจัดตั้งองค์การต่างๆ ตามปรัชญาของประชาธิปไตย
2. ประชาธิปไตยในระบบเศรษฐกิจ (Economic Democracy) เป็นเรื่องของการจัดระบบเศรษฐกิจในสังคมแบบเสรีนิยม คุ้มครองสิทธิและแรงงาน เคารพสิทธิปัญญาของบุคคล ประกันประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ การสร้างพลังต่อรอง (Bargaining Power) ในทางเศรษฐกิจและแรงงาน การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำค่าสูงในทางเศรษฐกิจ
3. ประชาธิปไตยในระบบบุคลิกภาพหรือวิถีชีวิตของบุคคล (Democracy Personality) เน้นถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เพราะถือว่า ประชาธิปไตยเป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เช่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การมีวินัยต่อตนเอง ต่อสังคม การรับผิดชอบในหน้าที่ ตลอดจนการใช้สิทธิของตนอย่างสมบูรณ์ ภายในขอบเขตของกฎหมาย และกติกาของสังคม การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

เคสเซล (อ้างถึงใน มงคล สุภาขร: 17) ได้แบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 2 ระดับ ตามลักษณะ โครงสร้างและเนื้อหาของประชาธิปไตย คือ

1. ประชาธิปไตยระดับมหภาค (Macro – Democracy) เป็นประชาธิปไตยในระบบการเมืองการปกครองรูปแบบของรัฐบาล และรัฐสภา การจัดตั้งองค์การ และกฎหมาย สำหรับใช้เป็นกติกาในการปกครองประเทศ

2. ประชาธิปไตยระดับจุลภาค (Micro – Democracy) เป็นประชาธิปไตยในระบบพฤติกรรม หรือการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มชนต่างๆ ส่วนซาโรช บัวศรี (2520: 66) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตย เป็น 3 สถานะ เรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย คือ

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธา และความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เทิดทูนอิสรภาพ และเสรีภาพของมนุษย์

2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนคนได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ ถือว่าเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึง การอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งทางกายและวาจา ไม่ก้าวก่ายในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญา และความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งหมด

นอกจากนี้ เซวาร์ตน์ คันสยะวิชย์ (2526 : 29-30) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยมีความหมาย 3 แบบ คือ

1. ประชาธิปไตยในรูปของการปกครองหรือระบบการเมือง หมายถึง องค์การต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครอง

2. ประชาธิปไตยในรูปของอุดมการณ์ หมายถึง ประชาชนต้องมีความรู้สึกและยอมรับในคุณค่าของประชาธิปไตยที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ของเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพ แล้วยึดปฏิบัติอย่างมั่นคง

3. ประชาธิปไตยในรูปของวิถีชีวิต หมายถึง การปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน จะต้องเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง รู้จักใช้สิทธิของตนเองที่มีอยู่อย่างถูกต้อง เคารพกฎหมาย และไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

จากความหมายของประชาธิปไตยตามทัศนะของบุคคลต่างๆ ดังกล่าว สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย มีความหมายเป็นลักษณะใหญ่ๆ 3 ประการ คือ ลักษณะที่เป็นระบบการเมืองหรือการปกครอง ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ในรูปแบบของรัฐบาล รัฐสภา ลักษณะที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ ประชาชนมีความรู้สึกศรัทธา และยอมรับในคุณค่าแห่ง

อิสรภาพ และเสรีภาพของมนุษย์ และลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพ หรือวิถีชีวิตของบุคคลในการปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

3.2 ประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยส่วนที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนมากที่สุด คือ วิถีชีวิตประชาธิปไตยซึ่งนักเรียนสามารถรับรู้ได้จากชีวิตประจำวัน จากครอบครัว กลุ่มเพื่อน และในโรงเรียน สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยมากที่สุด คือ การเรียนในห้องเรียน ซึ่งได้แก่ การสอดแทรกการสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 32-33)

คิวอี้ (อ้างถึงใน วิชาการ,กรม 2541: 58-59) กล่าวว่า ประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบการปกครองและแบบวิถีชีวิต ซึ่งแบบการปกครองจะเน้นรูปแบบของรัฐบาลรัฐสภา ส่วนแบบวิถีชีวิตจะสำคัญกว่าแบบแรก เพราะแบบวิถีการดำเนินชีวิตนั้นจะส่งผลให้การปกครองสมบูรณ์ขึ้น และประสบผลสำเร็จ คิวอี้ ยังได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยในหลักที่เป็นวิถีชีวิตว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 3 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก การเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่ การเคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันละกัน การเคารพในความคิดและการกระทำของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็น และการกระทำออกมาโดยการไม่ล่วงเกินผู้อื่น ประการที่สอง การแบ่งปันกัน การร่วมมือและการประสานงานกัน ได้แก่ การอาสารับทำงานตามความสามารถ การมีความร่วมมือทำตามอัศภาพ การประสานงานกัน การทำตามมติของส่วนรวมที่ได้วางแผนกัน ประการที่สาม การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา ได้แก่ การทำงานหรือกิจกรรมใดๆ ด้วยความรอบคอบ และการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

เพนนอก (อ้างถึงใน มงคล สุภษัทร: 19) ได้สรุปลักษณะของผู้มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยในลักษณะวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย ดังนี้

1. ความมีเหตุผล
2. การเคารพซึ่งกันและกัน
 - 2.1 การเคารพในความเป็นมนุษย์
 - 2.2 การเคารพในความสามารถ
3. การตกลงกันอย่างสันติวิธีเมื่อมีการถกเถียง ประนีประนอม และอดกลั้นเมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกัน
4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภาพได้กฎหมาย และไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ

สาโรช บัวศรี (2520: 67 – 68) ได้กล่าวถึงประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิตไว้เช่นเดียวกับคือที่ว่า การที่บุคคลได้อยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ

1. มีความเคารพซึ่งกันและกันอย่างยิ่ง คือ “การวาระธรรม” หมายถึง ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งกาย วาจา และความคิด ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของทุกคน ถ้าถือหลักการอย่างเคร่งครัดจริงๆ แล้ว การล่วงเกินผู้อื่น การทำร้ายผู้อื่น การโกรธผู้อื่น ย่อมเป็นการไม่เคารพซึ่งกันและกัน และผิดหลักประชาธิปไตยทั้งสิ้น

2. มีการแบ่งปัน ร่วมมือประสานงานกัน คือ “สามัคคีธรรม” หมายถึง การที่บุคคลใดมีความสามารถในด้านใดก็ตามก็รับอาสางานไปทำไม่บ่าเบียด ไม่หลีกเลี่ยง ทุกคนจะร่วมมือและประสานงานกันตามอัธยาศัย ตามแผนงานที่ได้ตกลงร่วมกัน ไม่มีการถกเถียงหรือคือคือ

3. มีความเชื่อมั่นในวิถีทางแห่งปัญญา คือ “ปัญญาธรรม” หมายถึง การร่วมมือกัน มีความสามัคคี ซึ่งรวมไปถึงการได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาธรรม เพื่อนำมาใช้ในการร่วมมือกัน

ทิสนา เขมมณี (2522: 29–30) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลผู้มีความเป็นประชาธิปไตยแบบวิถีชีวิตไว้ดังนี้คือ

1. เคารพความเป็นเอกัตบุคคลของผู้อื่น เคารพในความสามารถ สติปัญญาและการใช้เหตุผลของผู้อื่น

2. ให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้อื่นในการที่จะใช้ความคิดของเขาในการตัดสินใจ

3. มีใจกว้าง ยอมรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นธรรมก่อนการตัดสินใจ

4. ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ ไม่เอาแต่อารมณ์หรือเอาแต่ใจตนเองเป็นใหญ่

5. รู้จักประนีประนอม และตัดสินใจปัญหาอย่างสันติวิธี

สุชุม นวลสกุล (2523: 23–25) กล่าวว่า วิถีชีวิตประชาธิปไตยควรมีลักษณะดังนี้คือ

1. เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล ไม่สรรหาบุคคลใดถึงขั้นปฐนียบุคคล ยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญาและเหตุผลในวงจำกัด อาจจะเป็นทัศนะที่ถูกต้องในเรื่องหนึ่งและไม่ถูกต้องในอีกเรื่องหนึ่งก็ได้ไม่เคร่งครัดในระบบอาวุโส รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง

2. รู้จักการประนีประนอม (Compromise) ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ตั้งค่านยึดถือเอาแต่ความคิดของตนเป็นหลัก รู้จักประนีประนอม คือ ยอมรับการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี

3. มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ทำให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ มีเสรีภาพอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

4. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Public Spirit) ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี รักษาสาธารณะสมบัติ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2523: 22 - 23) กล่าวว่า วิธีชีวิตประชาธิปไตย ได้แก่

1. การมีใจกว้าง พิจารณาปัญหาต่างๆ ด้วยวิจรณญาณ
2. อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ
3. รู้จักประนีประนอม ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา
4. มีขันติธรรม อดทนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน
5. เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคของบุคคล

นอกจากนี้ พงษ์ สะเพียรชัย (2524: 80 - 90) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลผู้มีความเป็นประชาธิปไตยแบบวิถีชีวิตไว้ดังต่อไปนี้

1. เชื่อในหลักเหตุผล
2. บุคคลเกิดมา มีสิทธิเท่าเทียมกันตามนัยแห่งกฎหมาย
3. แหล่งของอำนาจทั้งปวง คือ ประชาชนทั้งหมด
4. โครงสร้างของสังคมลดหลั่นตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและมีการ

เปลี่ยนแปลงตัวบุคคลได้ตามความเหมาะสม

5. นิยมความเคารพในสิทธิและเอกสิทธิ์ของบุคคล นิยมในหลักของความเสมอภาค เสรีภาพ และภราดรภาพ

6. มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ทำให้เพิ่มพูนความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหา

7. มีการประสานงานที่ดี ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
8. ผู้นำกลุ่ม และกลุ่มผู้ตามประชุมวางแผนร่วมกันและแบ่งงานกันไปตาม

ความสามารถและความรับผิดชอบ

9. เน้นในการฝึกให้พึ่งตนเอง อิศรภาพ การใช้เหตุผลเคารพในสิทธิของผู้อื่น รักษาสิทธิของตน และความยุติธรรม

10. มีวินัยในตนเอง มีความยุติธรรม รับผิดชอบ มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตนเองได้ มีอิสระ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เชื่อในหลักเหตุผลและแก้ปัญหาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาเกี่ยวกับประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิตดังกล่าว พอลจะสรุปได้ว่า ประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิตนั้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ประชาธิปไตยที่จะต้องยึดหลักเหตุผล มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพ เคารพในความเสมอภาค เคารพในความคิดและการกระทำของตนเองและผู้อื่น รู้จักให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ประสานงานซึ่งกันและกัน ตลอดจนการมีเหตุผลในการตัดสินใจปัญหา และการทำงานอย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งประชาธิปไตยในลักษณะนี้มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนมากที่สุด

3.3 พฤติกรรมประชาธิปไตย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 83-86, 165) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา พร้อมทั้งเสนอตัวอย่างคุณลักษณะย่อยๆ เพื่อเป็นเกณฑ์การวัดพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ประการ คือ ด้านการระดมความคิดสร้างสรรค์ และปัญญาธรรม ตลอดจนแนวการฝึกฝนเพื่อเสริมพฤติกรรมดังกล่าวไว้ดังนี้คือ

1. การระดมความคิด คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่

1.1 เคารพในร่างกาย มีคุณลักษณะย่อย คือ แสดงความเคารพระหว่างเพื่อนด้วยกัน เคารพครูทุกครั้งที่พบ เคารพบิดามารดาก่อนไปโรงเรียน และหลังจากกลับจากโรงเรียนแล้ว เคารพญาติผู้ใหญ่ทุกครั้งที่พบเห็น เชื่อฟังประธานเมื่อประธานว่ากล่าวตักเตือน มีความเคารพนอบน้อมต่อคนทุกคน ไม่แสดงกริยาท่าทางหยาบคาย

1.2 เคารพในทางวาจา มีคุณลักษณะย่อย คือ พุดกับเพื่อนๆ ด้วยถ้อยคำสุภาพ มีหางเสียงในการพูดทุกครั้ง ไม่พุดถึงผู้อื่นในเรื่องไม่ดีและไม่เป็นความจริง พุดกับพ่อแม่ญาติพี่น้องด้วยถ้อยคำไพเราะ ไม่พุดในสิ่งที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง พุดกับครูด้วยถ้อยคำไพเราะใช้คำแทนชื่อตนเองที่เหมาะสมและมีหางเสียงในการพูดทุกครั้ง ไม่กล่าวถึงบุคคลอื่นในแง่ร้าย สรรเสริญผู้อื่นด้วยความจริงใจไม่กล่าวเกินความจริง การพุดแสดงความคิดเห็นจะพุดในสิ่งที่เป็นความจริง ไม่กล่าวอ้างโดยไม่ตรงความเป็นจริง

1.3 เคารพในความคิดเห็น มีคุณลักษณะย่อย คือ ฟังครูด้วยความตั้งใจทุกครั้ง เวลาเพื่อนๆ พุด ไม่ว่าจะรายงานข่าวหรือแสดงความคิดเห็นตอนอภิปราย จะต้องฟังและคิดตามไปด้วยว่าถูกต้องหรือไม่ เชื่อได้หรือไม่ ในขณะที่ฟังเพื่อนๆ หรือคนอื่นพุดจะไม่พุดแซงขึ้นมาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้พุด จะไม่แสดงกริยามารยาทอันไม่สมควรในระหว่างที่ผู้อื่นกำลังแสดง

ความคิดเห็น เช่น พุดขึ้นมาลอยๆ ทำเสียงดัง ฟังผู้อื่นพร้อมกับคิดตามไปด้วยจนจบจึงพิจารณาว่าควรคัดค้านหรือสนับสนุน ถ้าผู้อื่นพุดหรืออภิปรายไม่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง จะต้องทนฟังจนจบและไตร่ตรองให้รอบคอบจึงลงความเห็นได้แข็ง

1.4 เคารพในกฎเกณฑ์ มีคุณลักษณะย่อย คือ ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มอย่างเคร่งครัด เช่น จะไม่ทำเสียงดังในขณะที่เพื่อนๆ กำลังทำงาน ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎของห้องเรียน เช่น เมื่อเวลาไปปีศาจจะต้องตรงไปตรงมาไม่แฉะไถลเล่น ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน เช่น ไม่มาโรงเรียนสายโดยไม่จำเป็น ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคมที่ตนอยู่ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสิ่งที่นักเรียนควรปฏิบัติ เช่น ไม่ลักทรัพย์ เป็นต้น ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของประเทศชาติ เช่น เชิญธงชาติในวันสำคัญ ละเว้นการประทุษร้ายต่อชีวิตในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ถวายความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมวงศานุวงศ์ ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างเคร่งครัดทุกประการ เช่น การปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

1.5 เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีคุณลักษณะย่อย คือ ไม่ทำความรำคาญให้กับผู้อื่น ไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่เหยียบย่ำในสถานที่ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ยกมือขออนุญาตเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงพุด ในการรับบริการใดๆ ในที่สาธารณะต้องเข้าแถวก่อนทุกครั้ง ไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเจ็บกายหรือได้รับความอับอาย ไม่ล่วงล้ำเข้าไปในสถานที่ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ทำลายสาธารณะสมบัติให้เสียหาย ไม่ถือเอาประโยชน์จากสาธารณะสมบัติแต่ฝ่ายเดียว

การสอนให้นักเรียนมีคารวะธรรมนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ซึ่งครูสามารถที่ฝึกนักเรียนได้ โดยการให้รู้จักเข้าแถวเมื่อต้องการคืมน้ำ หรือรอรับสมุด การยกมือขออนุญาตจากประธานกลุ่มทุกครั้งก่อนที่จะพุด เคารพความคิดเห็นของนักเรียน และการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างข้อตกลงในห้องเรียนร่วมกัน และควบคุมกันเอง

2. สามัคคีธรรม เป็นการร่วมมือกันในการเรียนหรือทำงานในกรณีที่มีผู้ร่วมงานตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งได้แก่ การวางแผนในการทำงานร่วมกัน คิดร่วมกันและทำร่วมกัน คุณลักษณะย่อย คือ ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ทุกครั้ง การทำงานทุกครั้งจะทำงานด้วยความตั้งใจ ไม่ไถล ในการปฏิบัติงานใดๆ ก็ตาม จะตั้งใจทำงานให้เสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย แสดงให้เห็นชัดว่าเวลาทำงานไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายในกลุ่มหรือการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ให้ทำด้วยความตั้งใจและทำให้ดีที่สุดทุกครั้ง ทำงานด้วยความตั้งใจและขยันขันแข็งทำงานส่วนรวมด้วยความตั้งใจและเร่รืบ โดยหวังที่จะให้ได้งานมากขึ้นในช่วงระยะที่เคยมามากแล้ว

การที่จะฝึกฝนให้นักเรียนมีสามัคคีธรรมนั้น ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในลักษณะที่ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้กระบวนการกลุ่มมากที่สุด เมื่อมอบหมายงานให้นักเรียน ทำแล้ว ควรให้ประธานกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบประสานงานภายในกลุ่ม และช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งคอยดูแลให้สมาชิกในกลุ่ม ได้ร่วมกันวางแผนการทำงานร่วมกันและ ประเมินผลการทำงานร่วมกัน

3. ปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงานร่วมกัน และการตัดสินใจปัญหา ที่เกิดจากการเรียนและการทำงานเป็นกลุ่ม มีคุณลักษณะย่อย คือ รู้จักใช้เหตุผลในการเลือก ประธานกลุ่ม รู้จักตั้งคำถามอย่างฉลาด รู้จักคิด และใช้เหตุผลประกอบการอภิปรายหรือการตอบ ปัญหา การอภิปรายโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นจะไม่ใช้อารมณ์ ไม่ใช้ความพอใจของตนเองใน การอภิปราย แต่จะใช้เหตุผลและหลักการที่ถูกต้องเสมอ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะพิจารณาอย่าง รอบคอบและหาทางแก้ไขโดยหลักการหรือแนวทางที่เหมาะสม มุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาด้วย สติปัญญาและความรู้ ปัญหาใดที่ไม่อาจคิดแก้ไขได้ด้วยสติปัญญาและเหตุผลที่มีอยู่ จะต้องศึกษา ค้นคว้าหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหานั้น

การสอนให้นักเรียนเกิดปัญญาธรรมนั้น ครูควรสอนโดยฝึกให้นักเรียนได้ใช้ ความคิดเห็นให้มากที่สุด เช่น การตั้งคำถามที่ต้องใช้เหตุผลในการตอบ ให้นักเรียนฝึกตอบ การ ส่งเสริมให้นักเรียนพูดแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน และในการประชุมต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537: 16-18) ได้ กล่าวถึงพฤติกรรมซึ่งวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ใน ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

1. พฤติกรรมซึ่งวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรม
 - 1.1 เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับบริการตามลำดับก่อนหลัง
 - 1.2 เคารพผู้ฟังและผู้พูด
 - 1.3 พูดแสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล
 - 1.4 ปฏิบัติตามข้อตกลง
 - 1.5 ไม่ละเมิดสถานที่ส่วนตัวของบุคคลอื่น
 - 1.6 ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นและของส่วนรวม
2. พฤติกรรมซึ่งวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม
 - 2.1 ร่วมกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ
 - 2.2 ร่วมรับผิดชอบในผลงานของกลุ่มและร่วมปรับปรุงแก้ไขผลงานของกลุ่ม

3. พฤติกรรมซึ่งบ่งวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม

3.1 อธิบายเหตุผลได้เมื่อต้องมีการตัดสินใจหรือซักถามได้ตอบ

3.2 ยอมรับฟังข้อบกพร่องของตนเอง ของกลุ่ม และพยายามแก้ไขปรับปรุง

3.3 แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จากการศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 ด้านการระดม เป็นการแสดงออกถึงความเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งด้านร่างกาย วาจา ความคิดเห็น กฎเกณฑ์ และสิทธิของผู้อื่น ประการที่ 2 ด้านสามัคคีธรรม เป็นการรู้จักวางแผนการทำงานร่วมกัน คิดร่วมกันและทำงานร่วมกัน ประการที่ 3 ด้านปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงาน แก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้เหตุผล ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสามารถฝึกฝนและสร้างเสริมได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ พฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการอยู่ร่วมกันตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องเสริมสร้างและพัฒนาแก่นักเรียนกลุ่มทดลอง 5 ประการ ได้แก่ การเคารพผู้พูดและผู้ฟัง การเคารพกฎเกณฑ์ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และการใช้เหตุผล

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรม

4.1 ความหมายของการสังเกตพฤติกรรม

ลูมิส ดิรกันันท์ (2548: 137-138) กล่าวว่า การสังเกตเป็นวิธีการหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เปิดโอกาสให้ผู้รวบรวมข้อมูล หรือที่เรียกกันว่าผู้สังเกต ได้สัมผัสกับสิ่งที่ต้องการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทำให้มีโอกาสดูข้อมูลที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงสูง การสังเกตอาจใช้คนหรือเครื่องมือในการสังเกตก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสิ่งที่ต้องการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527: 30) ได้ให้ความหมายของการสังเกตว่า เป็นการพิจารณาสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือหลายๆสิ่งอย่างมีจุดหมาย โดยการใช้อวัยวะรับสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งห้าส่วนในการพิจารณาสิ่งนั้นๆ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536: 28) กล่าวว่า การสังเกตเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาพฤติกรรม ลักษณะของพฤติกรรมที่สังเกตต้องเป็นพฤติกรรมที่คนแสดงออก กระทำ หรือตอบโต้สิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และต้องเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ นับได้ ได้ยิน และวัดได้

จากความหมายของการสังเกตสรุปได้ว่า การสังเกตพฤติกรรม หมายถึงการ พิจารณาพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตหรือบุคคลที่กระทำหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้า อย่างมีจุดหมาย ซึ่งสิ่งที่สังเกตนั้นจะต้องเป็นต้องสามารถเห็นได้ นับได้ ได้ยินหรือวัดได้ ด้วยประสาทสัมผัสของผู้สังเกต หรือเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต

4.2 จุดมุ่งหมายของการสังเกตพฤติกรรม

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536: 28) กล่าวถึงการสังเกตว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ต้องการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นไปวิเคราะห์ต่อไป เพื่อทราบว่าการสังเกตที่ประสงค์จะปรับนั้นเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

ปราณี รามสูต (2545: 4-5) กล่าวว่าการศึกษาพฤติกรรมมีเป้าหมายเพื่อการอธิบาย พฤติกรรม การพยากรณ์พฤติกรรม การเข้าใจพฤติกรรม และการควบคุมพฤติกรรม การศึกษา พฤติกรรมจะช่วยให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม ทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมได้อีกด้วย

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527: 28) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสังเกตไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงด้วยตัวเอง ข้อเท็จจริงนี้อาจได้เป็นครั้งแรกหรือ เป็นการเพิ่มเติมจากข้อมูลที่เคยทราบมาก่อน

2. เพื่อเข้าใจพฤติกรรมการแสดงออกของผู้ถูกสังเกตว่ามีลักษณะปกติหรือไม่

3. เพื่อค้นหาสาเหตุบางประการของปัญหา และหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้

สม โภชน์ เอี่ยมสุภามิต (2536: 63) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสังเกตว่าเพื่อให้ได้ ข้อมูลพื้นฐานของพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การสังเกตพฤติกรรมเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับการแสดงออกและการกระทำของบุคคล สามารถนำข้อมูลที่นำไปใช้ในการอธิบาย พฤติกรรม ทำความเข้าใจพฤติกรรม พยากรณ์พฤติกรรม ตลอดจนการควบคุมและแก้ปัญหา พฤติกรรม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและและบรรเทาปัญหาสังคมได้

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรม

สุวิมล ศิริกานันท์ (2548: 140) กล่าวว่าโดยทั่วไป การสังเกตพฤติกรรมผู้วิจัยจะใช้ แบบสังเกตเป็นเครื่องมือ ซึ่งมี 2 แบบ คือ

1. แบบสังเกตที่มีโครงสร้าง (structured observation form) เป็นแบบสังเกตที่มี รายการการสังเกตที่ถูกจัดทำขึ้นมาอย่างเป็นระบบ ตามวิธีการสร้างแบบสอบถามมีการตรวจสอบ คุณภาพก่อนนำไปใช้ แบบสังเกตอย่างมีโครงสร้างเป็นการเตือนความจำของผู้สังเกต ไม่ให้ลืม

ประเด็นในการสังเกต แต่อาจทำให้ไม่สังเกตประเด็นอื่นที่ควรสนใจนอกเหนือจากที่กำหนดในแบบสังเกต และต้องเสียเวลาในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ที่นิยมใช้มี 2 แบบ คือ

1.1 แบบตรวจสอบรายการ (check-list) ประกอบด้วยข้อความต่างๆที่ระบุพฤติกรรมในเรื่องที่ต้องการศึกษาเพื่อตรวจสอบว่ามีการเกิดพฤติกรรมขึ้นหรือไม่ มีความถี่ในการเกิดเป็นอย่างไร และเวลาที่เกิดพฤติกรรมนั้น

1.2 แบบประเมินค่า (rating scale) เป็นแบบสังเกตที่ผู้สังเกตต้องประเมินค่าสิ่งที่สังเกตได้ โดยมีเกณฑ์ในการประเมินค่ากำหนดไว้ล่วงหน้า นิยมใช้ในการสังเกตพฤติกรรมที่มีความถี่ในการแสดงออก

2. แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้าง (unstructured observation form) เป็นการสังเกตที่มีแต่หัวข้อการสังเกตโดยไม่มีรายละเอียด ต้องอาศัยตัวผู้สังเกตเองในการกำหนดรายละเอียดและบันทึกข้อมูลวิธีการนี้นักวิจัยต้องมีความรอบคอบ และมีความละเอียดในการบันทึกข้อมูล

แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่ผู้สังเกตใช้ในการสังเกตพฤติกรรม มี 2 ชนิด คือ แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้างและแบบสังเกตที่มีโครงสร้าง ซึ่งได้แก่แบบตรวจสอบรายการและแบบประเมินค่าในการพิจารณาเลือกใช้แบบสังเกต ควรเลือกให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลที่ต้องการสังเกต

4.4 หลักการสังเกตพฤติกรรม

ปราณี รามสูต (2545: 9) กล่าวว่า การสังเกตจะถูกต้องแม่นยำขึ้น ถ้าผู้สังเกตไม่ทำให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว และเมื่อบันทึกผลการสังเกตก็ต้องบันทึกอย่างตรงไปตรงมา ได้ยินอย่างไร มองเห็นอย่างไรก็เขียนตามนั้น ไม่ใส่ความคิดของผู้สังเกตลงไปในบันทึกนั้น ถ้าจะมีความเห็นต้องแยกมาอีกส่วนหนึ่งต่างหาก เพื่อมิให้ความคิดของผู้สังเกตไปครอบงำการตีความของผู้อื่น

สุวิมล ศิริกานันท์ (2548: 138-139) แนะนำหลักการและขั้นตอนสังเกตพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. หลักการสังเกต

1.1 เลือกใช้วิธีการสังเกตเพื่อหาคำตอบที่ตรงกับประเด็นปัญหาการวิจัย

1.2 มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ

1.3 มีระบบการจดบันทึกที่สัมพันธ์กับแผนที่วางไว้ ไม่ได้บันทึกเพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่สนใจและอยากรู้อยากเห็นเป็นการส่วนตัว

1.4 มีการควบคุมความเที่ยง (reliability) และความตรง (validity) ของสิ่งที่สังเกต

2. ขั้นตอนการสังเกต

2.1 เตรียมเครื่องมือ เป็นการจัดเตรียมแบบสังเกตให้มีหัวข้อการสังเกตที่แบ่งข้อมูลการสังเกตเป็นหมวดหมู่ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสังเกต

2.2 ระบุพื้นที่เป้าหมายและสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้สังเกตสามารถสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมาย

2.3 ฝึกอบรมผู้สังเกตทุกคนให้มีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งด้านการสังเกตและการบันทึกผล

2.4 ปฏิบัติงานภาคสนาม มีการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีการแสดงออกตามปกติ ในขณะที่ผู้สังเกตต้องทำการสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจง พิจารณาด้วยความละเอียดถี่ถ้วน

2.5 บันทึกการสังเกตเพื่อเป็นหลักฐานและใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.6 ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องก่อนออกจากพื้นที่

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536: 63) ได้กล่าวถึงหลักการสังเกตพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. เลือกและกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตให้เด่นชัด และผู้สังเกตไม่ควรสังเกตหลายๆพฤติกรรมในเวลาเดียวกัน

2. เลือกผู้สังเกตพฤติกรรม ผู้สังเกตแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ

2.1 สมาชิกในกลุ่มเป้าหมายสังเกตตนเอง คือการให้ผู้ที่พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นผู้สังเกตตนเอง

2.2 บุคคลอื่นเป็นผู้สังเกต ซึ่งอาจเป็นครู หรือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน วิธีนี้ค่อนข้างได้ข้อมูลใกล้เคียงความเป็นจริงมากกว่าวิธีแรก แต่ถ้ามีผู้สังเกตมากกว่า 1 คน สังเกตพฤติกรรมเดียวกันของคนๆเดียวกัน ควรมีการตรวจสอบความสอดคล้องของผลการสังเกตจากผู้สังเกต เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรง

3. เลือกสถานที่ทำการสังเกตพฤติกรรม

4. เลือกเวลาที่จะทำการสังเกตพฤติกรรม ควรเลือกเวลาที่มีการเกิดพฤติกรรมบ่อยที่สุด และควรใช้วิธีสุ่มเวลาด้วยจะช่วยให้ได้ข้อมูลใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

5. เลือกบันทึกพฤติกรรมให้เหมาะสม และจัดทำแบบบันทึกพฤติกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของพฤติกรรมที่จะศึกษา

จากหลักการสังเกตพฤติกรรมดังกล่าว สรุปได้ว่า เพื่อให้การสังเกตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สังเกตพฤติกรรมต้องกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตให้ชัดเจน มีการกำหนด

เครื่องมือ ผู้สังเกต เวลา สถานที่ และวิธีการบันทึกพฤติกรรมให้เหมาะสม นอกจากนี้ผู้สังเกตควรบันทึกอย่างตรงไปตรงมาตามที่ได้อินหรือเห็น ไม่ใส่ความคิดเห็นของตนเองในบันทึกการสังเกต

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย

ปิยะรัตน์ ศรีสมบัติ (2533: 46-66) ศึกษาผลของการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งไกรสรพวงษ์สงเคราะห์ อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้นกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สิทธิศักดิ์ ไววิชา (2543: 66-67) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิพบว่าครูผู้สอนมีพฤติกรรมเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยทั้งด้านคุณธรรม สำนึกศีลธรรม และด้านปัญญาธรรมอยู่ในระดับมาก ตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีพฤติกรรมเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในด้านสำนึกศีลธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ส่วนด้านคุณธรรมและปัญญาธรรมไม่แตกต่างกัน สำหรับปัญหาที่ครูพบบ่อยครั้งในการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยได้แก่ การจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ครูใช้วิธีบอกกล่าวมากกว่าการปฏิบัติ ครูต้องสอนหลายวิชาจึงไม่ค่อยมีเวลาสนใจรายละเอียดของประชาธิปไตย และครูส่วนใหญ่มุ่งเน้นแต่เนื้อหาวิชาไม่สนใจกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

สมพงษ์ พวงคำ (2528: 61-62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีสอนปกติ และวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่สอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติบุคลิกภาพประชาธิปไตยไปในทางที่ดีมากกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกษมสุข ศรีชนะนา (2534) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียนประชาธิปไตยดีเด่นตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูพบว่าปัจจัยภายในโรงเรียนมีผลต่อความสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย มากกว่าปัจจัยภายนอกโรงเรียน ปัจจัยภายในโรงเรียนที่มีผลต่อความสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยมากที่สุดคือ

1. ปัจจัยด้านผู้บริหารคือ การมีความรับผิดชอบสูง การบริหารงานแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนในด้านต่างๆ
2. ปัจจัยด้านครูคือ การมีความรับผิดชอบสูง มีการจัดกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างข้อตกลงในห้องเรียนร่วมกัน และควบคุมกันเอง
3. ปัจจัยด้านนักเรียนคือ การมีความรักความผูกพัน และศรัทธาในตัวครู การมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยด้วยความสมัครใจ และมีความรับผิดชอบในกลุ่ม กระทำบทบาทและหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย
4. ปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียนคือ การที่โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาพอสมควร อย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าครูมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่เยาวชน ซึ่งครูแต่ละคนใช้เทคนิควิธีในการสอนประชาธิปไตยที่แตกต่างกันไป แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจัยที่ช่วยให้การสอนประชาธิปไตยให้ประสบความสำเร็จในแต่ละงานวิจัยส่วนใหญ่ มักเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เป็นกลุ่มหรือเป็นทีม จากข้อสังเกตดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โดยบูรณาการกระบวนการกลุ่มเข้ากับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดในวิถีชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ โดยที่ครูไม่ต้องจัดกิจกรรมเพิ่มเติมให้นักเรียนรู้สึกฝืดสังเกต ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาและไม่กระทบกระเทือนต่อการเรียนเนื้อหาวิชาอื่นๆ อีกด้วย

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม

สรศักดิ์ โสชู (2530: 56) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านศรีสะอาด จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คน พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ทำกิจกรรมตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สาตี จบศรี (2531: 46) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลอง 13"พิวศรีราษฎร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานี จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คมสันต์ พุ่มพงษ์ (2536: 50) ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจจิมา จินวาลา (2535: 62-63) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่ม และกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกรณีตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มเป็นวิธีที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิด คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้หลายประการฉะนั้น เมื่อพฤติกรรมประชาธิปไตยซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหนึ่ง ที่สมควรต้องปลูกฝังให้กับนักเรียน และเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการศึกษาว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จะสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนบ้านปากกล้วยได้หรือไม่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของ โรงเรียนในกลุ่มปากช่องที่ 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวน 12 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

- 2.1 แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมอาสาพัฒนา)
- 2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย
- 2.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยดังกล่าวตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมอาสาพัฒนา) มีลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.1.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการกิจกรรมอาสาพัฒนาและการจัดกิจกรรมกลุ่ม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

2.1.2 สร้างแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมอาสาพัฒนา) ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและความมุ่งหมายของการวิจัย แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา วิธีดำเนินการและการประเมินผล

2.1.3 นำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สร้างขึ้นมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านเขาแก้ว ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง และทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตพฤติกรรม

2.2.2 กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของพฤติกรรมประชาธิปไตย

2.2.3 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

2.2.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องเหมาะสมของเกณฑ์การสังเกตให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตย

2.2.5 ปรับปรุงแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.6 นำแบบสังเกตที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยมีครูผู้สังเกต 3 ท่าน จากนั้นนำผลการสังเกตมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ โดยวิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง 0.81

2.2.7 ตรวจสอบและปรับปรุงแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มที่จะศึกษาต่อไป

2.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน มีลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์

2.3.2 ทบทวนนิยามศัพท์เฉพาะของพฤติกรรมประชาธิปไตย แล้วกำหนดจุดประสงค์ของการสัมภาษณ์ และสร้างชุดคำถามในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสัมภาษณ์

2.3.3 นำชุดคำถามที่สร้างขึ้นสำหรับใช้สัมภาษณ์ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามและความถูกต้องทางภาษา

2.3.4 ปรับปรุงชุดคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการทดลอง

3.1.1 ผู้วิจัยและคณะครูโรงเรียนบ้านปากกล้วยร่วมกันสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันของนักเรียน อย่างไรก็ตามเป็นการ เพื่อค้นหาพฤติกรรมที่นักเรียนส่วนใหญ่ยังบกพร่อง และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

3.1.2 ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของพฤติกรรมประชาธิปไตยในการวิจัยครั้งนี้ และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีกสองคน สังเกตและให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ในแบบสังเกตที่สร้างขึ้น แล้วนำคะแนนที่ได้จากผู้สังเกตทั้งสามคนมาหาค่าเฉลี่ย เป็นคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนทดลอง

3.2 ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ตามแผนกิจกรรมที่สร้างขึ้น ซึ่งจัดทั้งหมด 12 ครั้ง เป็นเวลา 12 สัปดาห์ๆละ 1 ครั้งๆละ 2 ชั่วโมง ในวันศุกร์ เวลา 14.00-16.00 น. โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2548 ถึง วันที่ 10 มีนาคม 2549

3.3 ขั้นหลังทดลอง

3.3.1 เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย สังเกตและให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง โดยมีช่วงเวลาในการสังเกต 1 สัปดาห์ แล้วนำคะแนนจากผู้สังเกตทั้งสามคน มาหาค่าเฉลี่ย เป็นคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนหลังทดลอง

3.3.2 นำคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ได้จากการสังเกตทั้งสองครั้ง คือ ก่อนการทดลองและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐานต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงสาเหตุประกอบการบรรยาย

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3.2 สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

4.3.3 สถิติสำหรับการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์นักเรียนมาทำการวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นและเหตุผลของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

รายละเอียดในแต่ละตอนเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

รายละเอียดของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนแยกเป็นระดับชั้นและเพศ แสดงในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้
กระบวนการกลุ่ม

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	43.48
หญิง	13	56.52
รวม	23	100.00
ระดับชั้นที่เรียน		
ประถมศึกษาปีที่ 4	12	52.17
ประถมศึกษาปีที่ 5	6	26.09
ประถมศึกษาปีที่ 6	5	21.74
รวม	23	100.00

จากตารางที่ 4.1 แสดงว่า นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ระดับชั้นที่มีนักเรียนมากที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีนักเรียนมากกว่าร้อยละ 50 ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ข้อมูล	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	23	28.27	5.34	
หลังการทดลอง	23	33.34	4.54	-15.57**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.2 พบว่า คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นแสดงว่า นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นและเหตุผลของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

จากการสัมภาษณ์ ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและบอกเล่าถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันของนักเรียน ได้ข้อสรุปที่สำคัญดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลการสรุปข้อคิดเห็น/เหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันของนักเรียน

ประเด็นข้อคิดเห็น/เหตุผล	ความถี่
1. การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	
ก. ชอบทำงานเป็นกลุ่ม	19
เหตุผล -มีเพื่อนๆช่วยทำ -มีความสุขสนุกสนาน -มีผู้ร่วมรับผิดชอบผลงาน -ทำงานใหญ่หรืองานที่ยากได้	
ข. ไม่ชอบทำงานเป็นกลุ่ม	4
เหตุผล -งานเสร็จช้า -ถูกเพื่อนเอาเปรียบ -มีความยุ่งยากในกระบวนการทำงาน	
2. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อตกลงร่วมกัน	
ก. จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎและข้อตกลงร่วมกันทุกครั้ง	13
เหตุผล -เพื่อความเรียบร้อย -กลัวถูกทำโทษ/ถูกว่ากล่าว/ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น -ร่วมกันตั้งกฎขึ้นเองจึงต้องปฏิบัติตาม	
ข. ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎและข้อตกลงร่วมกันทุกครั้ง	10
เหตุผล -เพื่อความสะดวก -ไม่ได้ก่อให้เกิดผลเสียร้ายแรง -ไม่มีใครรู้เห็น -มีเหตุจำเป็น	
3. การเคารพสิทธิของผู้อื่น	
ก. จำเป็นต้องขออนุญาตก่อนทุกครั้งเมื่อต้องการใช้สิ่งของของผู้อื่น	13
เหตุผล -กลัวเจ้าของไม่พอใจและจะไม่ให้ยืมอีก -ไม่ใช่สิ่งของของตนและมีเจ้าของ/ให้เกียรติเจ้าของ	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นข้อคิดเห็น/เหตุผล	ความถี่
<ul style="list-style-type: none"> -เพื่อรักษามารยาท -ปฏิบัติตามที่ครูสอน -กลัวถูกตำหนิ/ถูกกล่าวหาว่าขโมยของ 	
<p>ข. ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตก่อนทุกครั้งเมื่อต้องการใช้สิ่งของของผู้อื่น</p> <p>เหตุผล -สนิทสนมกับเจ้าของ</p> <ul style="list-style-type: none"> -เป็นของเล็กๆน้อยๆไม่มีค่ามาก -มั่นใจว่าเจ้าของจะอนุญาตอย่างแน่นอน -เกรงว่าเจ้าของจะรำคาญ -เจ้าของไม่อยู่และมีความจำเป็นต้องใช้มาก 	10
<p>4. การเคารพผู้พูด</p> <p>ก. ต้องตั้งใจฟังทุกครั้งที่มีเพื่อนมาพูดหน้าชั้น</p> <p>เหตุผล -กลัวถูกครูตำหนิ/ว่ากล่าว</p> <ul style="list-style-type: none"> -ให้เกียรติเพื่อน/ไม่ยอมให้เพื่อนเสียใจ/ให้กำลังใจเพื่อน -จะได้รู้ว่าเพื่อนมาพูดอะไร -สิ่งที่เพื่อนพูดอาจแตกต่างจากที่เคยรู้มาก่อน -รักษามารยาทในการฟัง -ปฏิบัติตามคำสอนของครู 	20
<p>ข. ไม่จำเป็นต้องตั้งใจฟังทุกครั้งที่มีเพื่อนมาพูดหน้าชั้น</p> <p>เหตุผล -ถ้าเป็นเรื่องที่เคยรู้แล้วก็ไม่ต้องตั้งใจฟังมาก</p> <ul style="list-style-type: none"> -บางครั้งเพื่อนพูดเบา/ไม่ได้ยินหรือฟังแล้วน่ารำคาญ -มีความจำเป็นต้องทำงานอื่น 	3
<p>5. การใช้เหตุผลในการพูด ตัดสินใจและแก้ปัญหา</p> <p>ก. จำเป็นต้องให้เหตุผลทุกครั้งที่มีการตัดสินใจหรือให้ข้อคิดเห็น</p> <p>เหตุผล -เพื่อให้คนอื่นเชื่อและยอมรับความคิดเห็นของเรา</p> <ul style="list-style-type: none"> -จะทำให้ตัดสินใจถูกต้อง -เพื่อแสดงความรู้/ความคิด/ความรู้สึกของตนเอง 	18

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นข้อคิดเห็น/เหตุผล	ความถี่
ข. ไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลทุกครั้งที่มีการตัดสินใจหรือแสดงข้อคิดเห็น เหตุผล -ไม่กล้าพูด/ไม่ยอมพูด/อธิบายไม่เป็น -คิดว่าบางเรื่องคนทั่วไปก็รู้เหตุผลอยู่แล้ว -ไม่มีโอกาสในการแสดงเหตุผล	5

จากตารางที่ 4.3 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมและทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนบ้านปากกล้วยนี้ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ

เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1.2 สมมุติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้นักเรียน โรงเรียนบ้านปากกล้วยมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้น

1.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากรเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนในกลุ่มปากช่องที่ 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวน 12 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรสำคัญในการศึกษาแบ่งออกเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย และแบบสัมภาษณ์นักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขึ้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสังเกตและให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนตามแบบสังเกตที่สร้างขึ้น ขึ้นทดลอง ผู้วิจัยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตามแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งหมด 10 ครั้งๆละ 2 ชั่วโมงเป็นเวลา 10 สัปดาห์ ส่วนขึ้นหลังทดลอง ผู้วิจัยและ

ผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสังเกตและให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำคะแนนพฤติกรรมก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

1.4 ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสรุปการวิจัย ดังนี้

1.4.1 พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม พบว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านปากกล้วยมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.4.2 ผลที่ได้จากข้อคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน สรุปได้ดังนี้

1) ประเด็นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนร้อยละ 82.60 ชอบทำงานเป็นกลุ่ม โดยให้เหตุผลว่า มีเพื่อนช่วยทำ มีความสนุกสนาน มีผู้ร่วมรับผิดชอบผลงาน และสามารถทำงานใหญ่หรืองานที่ยากได้ ส่วนนักเรียนร้อยละ 17.40 ไม่ชอบทำงานเป็นกลุ่ม เนื่องจากถูกเพื่อนบางคนเอาเปรียบ และมีความยุ่งยากในกระบวนการทำงานทำให้งานเสร็จล่าช้า

2) ประเด็นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อตกลงร่วมกัน นักเรียนร้อยละ 56.52 เห็นว่ามีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎและข้อตกลงร่วมกันทุกครั้ง โดยให้เหตุผลว่า เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย หากไม่ปฏิบัติจะถูกทำโทษ ถูกว่ากล่าว ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และกฎระเบียบ ข้อตกลงต่างๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องร่วมกันตั้งขึ้นเองจึงควรปฏิบัติตาม ส่วนนักเรียนร้อยละ 43.48 เห็นว่าไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎและข้อตกลงทุกครั้ง โดยให้เหตุผลต่างๆ กัน เช่น เพื่อความสะดวกรวดเร็ว บางครั้งมีเหตุจำเป็น ไม่มีใครรู้ใครเห็นว่าทำผิดกฎ รวมทั้งคิดว่าเป็นการทำผิดเล็กๆน้อยๆ ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง เป็นต้น

3) ประเด็นการเคารพสิทธิของผู้อื่น นักเรียนร้อยละ 56.52 เห็นว่าจำเป็นต้องขออนุญาตก่อนทุกครั้งเมื่อต้องการใช้สิ่งของของผู้อื่น เนื่องจากเกรงว่าเจ้าของจะไม่พอใจและไม่ให้ยืมอีก ในครั้งต่อไป เป็นการให้เกียรติเจ้าของ เพื่อรักษามารยาท ปฏิบัติตามคำสอนของครู กลัวถูกตำหนิหรือถูกกล่าวหาว่าขโมยของ ส่วนนักเรียนร้อยละ 43.48 เห็นว่าไม่จำเป็นต้องขออนุญาตก่อนทุกครั้งที่ต้องการใช้สิ่งของของผู้อื่นเพราะว่า มีความสนิทสนมกับเจ้าของ สิ่งที่ยืมเป็นของที่ไม่มีค่ามาก มั่นใจว่าเจ้าของจะอนุญาตอย่างแน่นอน เจ้าของไม่อยู่และมีความจำเป็นต้องใช้ เกรงว่าเจ้าของจะรำคาญหากต้องขออนุญาตทุกครั้ง เป็นต้น

4) ประเด็นการเคารพผู้พูด นักเรียนร้อยละ 86.96 มีความเห็นว่าต้องตั้งใจฟังทุกครั้งที่มีเพื่อนออกมาพูดหน้าชั้นเพราะ เป็นการให้เกียรติเพื่อน ให้กำลังใจเพื่อน ไม่อยากให้เพื่อนเสียใจ กลัวถูกครูด่าหรือว่ากล่าวหากไม่ฟัง จะได้ทราบว่าเป็นเพื่อนออกมาพูดอะไร เพื่อรักษามารยาทในการฟัง และเป็นการปฏิบัติตามคำสอนของครู ส่วนนักเรียนร้อยละ 13.04 เห็นว่าไม่จำเป็นต้องตั้งใจฟังทุกครั้งโดยให้เหตุผลคือ เพื่อนบางคนพูดเบาทำให้ไม่ได้ยินหรือฟังแล้วรู้สึกรำคาญ เรื่องบางเรื่องเคยรู้มาแล้วจึงไม่จำเป็นต้องตั้งใจฟัง และบางครั้งมีความจำเป็นต้องทำงานอื่น

5) ประเด็นการใช้เหตุผลในการพูดตัดสินใจและแก้ปัญหา นักเรียนร้อยละ 78.26 เห็นว่าจำเป็นต้องให้เหตุผลทุกครั้งที่มีการตัดสินใจหรือให้ข้อคิดเห็นเพราะ ต้องการให้คนอื่นเชื่อและยอมรับความคิดเห็นของตน เพื่อแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกของตนเอง และจะทำให้การตัดสินใจถูกต้อง ส่วนนักเรียนร้อยละ 21.74 เห็นว่าไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลทุกครั้งที่ต้องตัดสินใจหรือแสดงข้อคิดเห็นเนื่องจาก อธิบายไม่เป็น ไม่กล้าพูด ไม่อยากพูดหรือบางครั้งไม่มีโอกาสแสดงเหตุผล เรื่องบางเรื่องคนทั่วไปทราบเหตุผลอยู่แล้ว เป็นต้น

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่องผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนบ้านปากกล้วย มีประเด็นนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้ ทั้งนี้เพราะกระบวนการกลุ่มเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็น วางแผนและปฏิบัติงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เป็นกันเอง มีบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติการกิจของกลุ่มสำเร็จลุล่วง ซึ่งสอดคล้องกับกรวิกา ลีฤทธิเกียรติ (2542: 104) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม การบรรรุดงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมประชาธิปไตยของวัยเด็กตอนกลางในกรุงเทพมหานคร พบว่าการบรรรุดงานตามขั้นพัฒนาการของนักเรียนวัยเด็กตอนกลางมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับวาสนา แสนคำ (2542: 78-79) กล่าวว่า การจัดแบ่งกลุ่มเพื่อให้นักเรียน ได้ทำงานเป็นหมู่คณะ มีการตัดสินใจโดยใช้

หลักการประชาธิปไตย นักเรียน ได้มีการอภิปรายร่วมกัน โดยมีครูเป็นผู้ให้กำลังใจ คอยกระตุ้นเตือนให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสามัคคีในหมู่คณะ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน คุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นเครื่องนำไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สาลี จบศรี (2531:46) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม “พิวศรัยราษฎร์บำรุง” จังหวัดปทุมธานี พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 จากการสังเกตระหว่างทดลองของผู้วิจัย พบว่า ในช่วงแรกของการร่วมกิจกรรม เมื่อผู้เรียนได้รับการกิจของกลุ่ม นักเรียนมักจะรีบปฏิบัติงาน โดยแทบจะ ไม่มีการประชุม อภิปรายปรึกษาหารือกัน ขาดการวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน ทำให้ผลงานด้อยคุณภาพ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ อาจมีสาเหตุมาจากนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานกลุ่มนั่นเอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการกลุ่มทุกครั้งก่อนทำงานกลุ่มและสอดคล้องข้อสังเกตเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมประชาธิปไตยในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในตนเองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น มีการประชุม ปรึกษาหารือ อภิปรายและร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ คณานงค์ คำนุเอนก (2544: 45-47) ที่ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานกลุ่มดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และนักเรียนที่ได้รับข้อสังเกตเรื่องการทำงานกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานกลุ่มดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 สอดคล้องกับ พวงแก้ว เนตร โอภากรณ์ (2533: 65-68) ที่ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนที่ได้รับข้อสังเกตมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับแนวความคิดของคมเพชร ฉัตรศุกกุล (2521: 12-13) ที่กล่าวว่า การให้ข้อสังเกตจะทำให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการรับรู้รายละเอียดบางประการที่จำเป็นต่อการตัดสินใจหรือปรับปรุงข้อบกพร่องและมีส่วนช่วยให้ผู้รับข้อสังเกตเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไร ส่วนแนวคิดอีก

ด้านหนึ่งของวินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุภกุล (2522: 172) กล่าวว่าการศึกษาการฝึกกิจกรรมกลุ่มสามารถให้ความรู้ความเข้าใจได้ดีกว่าการให้ข้อสนเทศ เพราะผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและผู้อื่น และการได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในกลุ่มย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันดีขึ้น ทำให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดีขึ้น

จากผลการทดลองแสดงให้เห็นว่า ทั้งการให้ข้อสนเทศเรื่องการทำงานกลุ่มและการฝึกโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ต่างก็มีความสำคัญและมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยและทักษะการทำงานกลุ่มดีขึ้น เพราะการรับรู้ข้อสนเทศจะช่วยให้นักเรียนทราบหลักการและวิธีการทำงานกลุ่ม ส่วนการฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะและความชำนาญในการทำงานกลุ่ม

2.3 การที่นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มในการพูดอภิปราย แสดงความคิดเห็น วางแผนและปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนการให้ผู้สังเกตการณ์ออกมาแนะนำและชื่นชมพฤติกรรมประชาธิปไตยขณะทำงานกลุ่มของเพื่อนๆ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม ทั้งยังมีส่วนช่วยกระตุ้นเตือนให้นักเรียนได้พิจารณาตนเอง มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของตนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มและสังคมซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ھرรษา แดงภักดี (2536: 58) ที่ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬา ทั้งโดยรวมและรายด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ อาคม หงส์ทอง (2539: 65) ที่ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแบนชะโด เขตมโนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนมีการพัฒนาความมีน้ำใจมากขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ เมตตา จินดารักษ์ (2525: 42-43) ที่กล่าวถึงผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติงานร่วมกันและยังมีส่วนช่วยในการฝึกทักษะด้านสังคม ได้แก่ การอยู่ร่วมกัน การมีความรับผิดชอบ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การกล้าแสดงความคิดเห็น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัชรินทร์ หาดทวยกาญจน์ (2547: 55) ที่ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนชุมชนวัดจันทร์กะพ้อ จังหวัดปทุมธานี พบว่าหลังการทำกิจกรรมกลุ่มแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วน อัจจิมา จินวาลา (2535: 62-63) ได้เปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่างที่

มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ แดทเลีย สเตนนางชน (2549: 38) ที่ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อความรับผิดชอบด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาหลวง กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในช่วงเวลาที่ไม่ใช่กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น เช่น กรณีของเด็กชายสุกิจ เห็นนักเรียนชั้นอนุบาลใช้สีเขียนผนังห้อง เขาคู่มือ บอกให้นำผ้าชุบน้ำเช็ด และช่วยน้องทำความสะอาดผนังห้องจนสะอาด กรณีของเด็กหญิงพรพรรณ เห็นเพื่อนทิ้งขยะไม่ลงถังก็พูดหยอกล้อเป็นเชิงตักเตือนให้เพื่อนเก็บขยะนั้น กรณีของเด็กชายทัศนภูมิและเด็กหญิงเจนจิรา ช่วยกันทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์การเกษตรในช่วงเวลาว่างโดยที่ครูไม่ต้องบอกให้ทำ หรือกรณีที่นักเรียนทำงานต่างๆเสร็จก็จะช่วยกันเก็บกวาดจนสะอาด โดยที่ไม่ต้องให้ครูเตือนอย่างแต่ก่อน เป็นต้น

2.4 จากการสัมภาษณ์ นักเรียนส่วนใหญ่แสดงทัศนะว่าควรนำพฤติกรรมประชาธิปไตยทุกประเด็นไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการสังเกตของผู้วิจัยที่พบว่า ประเด็นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนได้นำวิธีการของกระบวนการกลุ่มไปใช้ในการทำงาน เช่น การทำรายงานกลุ่มในวิชาสังคมศึกษา การออกแบบทำต้นประกอบเพลงในวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ หรือการแสดงบทบาทสมมติในวิชาภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนมีการเลือกประธานและตำแหน่งต่างๆในกลุ่ม มีการเสนอความคิดและอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนได้นำประสบการณ์จากการเรียนรู้กระบวนการกลุ่มไปใช้ในชีวิตจริง ประเด็นการเคารพผู้พูดและผู้ฟังก็เช่นกัน นักเรียนมีพฤติกรรมในการพูดดีขึ้น กล่าวคือ ใช้คำหยาบคายน้อยลง มีการยกมือขออนุญาตก่อนพูด มีความตั้งใจฟังมากขึ้น นักเรียนบางคนตักเตือนเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่ตั้งใจฟัง เช่น กรณีเด็กชายพรชัย บอกให้เด็กชายธวัชชัยซึ่งกำลังกำลังระบายสีรูปในขณะที่ครูสอน ให้หยุดระบายสีและฟังครู เป็นต้น

สำหรับประเด็นการเคารพกฎเกณฑ์และข้อตกลงของกลุ่ม ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนมีการตั้งกฎและข้อตกลงร่วมกันในสถานที่และสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ เช่นมีการตั้งข้อตกลงในชั้นเรียน การตั้งข้อตกลงในการทำงานกลุ่ม หรือตั้งข้อตกลงในการเล่น

ร่วมกันนอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีการปฏิบัติตามข้อตกลงมากขึ้น มีการทักท้วงเมื่อมีผู้ทำผิดกฎ รวมทั้งทวงถามถึงบทลงโทษด้วย

ส่วนประเด็นการเคารพสิทธิของผู้อื่น นักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในด้านการให้เกียรติเพื่อน มีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น เช่น กรณีของเด็กชาย พงษ์เทพและเด็กหญิงเยาวภา ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนอ่อน แต่ก่อนเพื่อนๆ มักจะแสดงกิริยาจากรังเกียจไม่ยอมให้อยู่ร่วมกลุ่มทำงานด้วยเพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม แต่ปัจจุบันเพื่อนๆ ให้การยอมรับมากขึ้น มีการแบ่งงานให้ทำตามความสามารถ ให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการลงมติของกลุ่ม

สำหรับประเด็นการใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย ตัดสินใจ และแก้ปัญหา ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนมีการใช้เหตุผลมากขึ้น มีความกล้าในการเสนอความคิดเห็นและเหตุผลของตนเอง กรณีตัวอย่าง เช่น แต่ก่อนหากนักเรียนต้องตัดสินใจหรือลงมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นักเรียนส่วนใหญ่มักตัดสินใจตามเพื่อนที่เรียนดี รุ่นน้องตัดสินใจตามรุ่นพี่ หรือรอดูว่าเพื่อนๆ ส่วนใหญ่มีความเห็นไปทางใด แล้วจึงยกมือเห็นชอบด้วย แต่ปัจจุบันนักเรียนมีการตัดสินใจตามความคิดและเหตุผลที่แท้จริงของตนเองมากขึ้น สามารถอธิบายเหตุผลของตนเองได้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งกล้าอภิปรายและโต้แย้งกับผู้อื่นตามความเชื่อและเหตุผลของตนเอง

พฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นนิสัยประจำตัวนักเรียนได้อย่างถาวร เพียงแต่ครูใส่ใจและให้เวลากับการสอดแทรกและบูรณาการกระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอนประจำวันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1.1 ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ในระยะแรกครูผู้จัดกิจกรรมควรให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มแก่นักเรียนด้วยจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจกระบวนการได้ชัดเจนและรวดเร็วขึ้น

3.1.2 ครูผู้จัดกิจกรรมควรมีการแต่งตั้งนักเรียนผู้สังเกตการณ์ในการสังเกตให้ข้อคิดชมเกี่ยวกับพฤติกรรมของเพื่อนในขณะที่ทำงานกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ จะเป็นข้อกระตุ้นเตือนให้นักเรียนได้ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3.1.3 ควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มให้ครอบคลุมทุกช่วงชั้นและมีการจัดอย่างต่อเนื่อง

3.1.4 ครูผู้สอนวิชาต่างๆควรให้เวลานักเรียนในการประชุมปรึกษาหารือก่อนการทำงานกลุ่ม

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

3.2.1 ควรทดลองใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านอื่นๆของนักเรียน เช่นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นต้น

3.2.2 ควรมีการติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว ในระยะเวลา 3 เดือน หรือ 6 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เกิดขึ้น

3.2.3 ควรทดลองใช้เทคนิคอื่นในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนบ้าง เช่น เทคนิคแม่แบบ บทบาทสมมุติหรือนิทาน เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ ศรีคำ (2543) “วิธีสอนนักเรียนเป็นศูนย์กลาง” *ประชาศึกษา* 50 , (กุมภาพันธ์)
หน้า 3-9
- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527) *จิตวิทยาสังคม* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- กรวิภา ลีฤทธิเกียรติ (2542) “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมกับการบรรล
งานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมประชากรปีโตของวัยเด็กตอนกลาง ใน
กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
พัฒนาการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- คณางค์ คำอุเอเนก (2544) “ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2531) *คู่มือครู รูปแบบการฝึกทักษะการ
ทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
คัมเพชร นครสุภกุล (2522) *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร แสงรุ่งการพิมพ์
- คมสันต์ พุ่มพงษ์ (2536) “ผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อเพื่อนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท” วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
- แคลิยา แสนนางชน (2549) ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการทำงานที่
เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาหลวง เขตทุ่งครุ
กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- _____ (2526) *ช่วยครูฝึกประชากรปีโตให้แก่เด็ก* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2523) *ประชากรปีโต สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย*
กรุงเทพมหานคร โรงเรียนพิมพ์บรรณกิจ

- เขาวรัตน์ คันสยะวิชัย (2526) “ประชาธิปไตย (Democracy)” *วิทยารักษ์* 88, 1 (มกราคม-มีนาคม) 28-33
- ทองเรียน อมรัชกุล (ม.ป.ป.) *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน* พิษณุโลก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
- ทิตนา แจมมณี และคณะ (2522) *กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1* กรุงเทพมหานคร นูรพาการพิมพ์
- ทิตนา แจมมณี (2545) *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร นิชินแอดเวอร์ไทซิ่ง
- ธัญญา ตระกูลศักดิ์ (2549) “พฤติกรรมประชาธิปไตยในการเรียน ของนักศึกษาสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นวิธีเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี” *ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
- บุญศรี จิงชนาเลิศ (2530) “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร” *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
- ปราณี รามสูต และคณะ (2545) *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร ธนะการพิมพ์
- ปิยะรัตน์ ศรีสมบัติ (2533) “ผลการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งไกรสรพงษ์สงเคราะห์ จังหวัดอุตรดิตถ์” *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530) *การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา ทบวงมหาวิทยาลัย
- พจน์ สะเพียรชัย (2514) *ลักษณะของการศึกษาในระบบสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง* กรุงเทพมหานคร สำนักทดสอบวิทยาลัยการศึกษา ประสานมิตร
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2544) *การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา

- พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2533) “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม”
ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- มงคล สุภาธร (2538) “ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเจริญสามัคคี อำเภออานาจเจริญ จังหวัด
อุบลราชธานี” ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- มยุรี เสมใจดี (2546) “ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์
ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
- เมตตา จินดารักษ์ (2525) “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทาง
สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร”
ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- วัชรินทร์ หาดทวยกาญจน์ (2547) “ผลของกิจกรรมกลุ่มในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนชุมชนวัดจันทร์กะพ้อ จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยวิทยาลักษณ์เกษตรศาสตร์
- วัชรีย์ ฐะคำ (2520) *กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
- วารีย์ ถิระจิตร์ (2534) *การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา* กรุงเทพมหานคร
จุฬาลงกรณ์
- วาสนา รอดเชียง (2540) “ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคี
ธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ”
ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- วาสนา แสงคำ (2542) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อบุคลิกภาพ
 ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการ
 (ลาร์ดี ซาเบล)” ปรินซ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วิชากร, กรม (2541) คู่มือการเรียนการสอนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระดับ
 ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
- วิชากร, กรม (2541) สรุปผลการรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องการเรียนรู้เจตนารมณ์ของ
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
- วินิจ เกตุจำ และคมเพชร นัตรสกุล (2522) กระบวนการกลุ่ม กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- วิมลพรรณ กลางมณี (2536) “ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีผลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย
 ด้านการระดมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านใจดี อำเภออุ้มผาง
 จังหวัดศรีสะเกษ” ปรินซ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ศศิญา บุตรเนียร (2541) “การเปรียบเทียบผลการใช้สถานการณ์จำลองควบคู่กับการชี้แนะเพื่อ
 พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านกรระดมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 โรงเรียนบ้านหนองบอน (นัยนานนทอนุสรณ์) กรุงเทพมหานคร” ปรินซ์นิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต จิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ศึกษาธิการ, กระทรวง (2537) แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
- ศึกษาธิการ, กระทรวง (2544) หลักสูตรการศึกษานขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรุงเทพมหานคร
 โรงพิมพ์คุรุสภา
- สนอง อินตะคร (2544) เทคนิคและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียน
 เป็นศูนย์กลาง อุบลราชธานี อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์
- สมเชษฐ์ ยะกันฐะ (2536) กว่าจะมาเป็น ...ประชาธิปไตย (ในโรงเรียน) ยะลา สำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดยะลา
- สมพงษ์ กล้าวิกรณ์ (2541) “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในการกิจกรรม
 ที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย” ปรินซ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

- สมพงษ์ พวงคำ (2528) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิตและทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีปกติ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์” ปรินิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา วิชามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536) *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม* กรุงเทพมหานคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สาลี จบศรี (2531) “ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม ผิวศรีราษฎร์บำรุง จังหวัดปทุมธานี”
ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- สิทธิศักดิ์ ไววิชา (2543) “การศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ” วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุชุม นวลสกุล และคณะ (2523) *การเมืองและการปกครองของไทย* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุดิตรา จันโทภาส (2542) “การศึกษาทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญทางการเมืองการปกครองที่
เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อประสบการณ์การเรียนด้านประชาธิปไตยในการศึกษา
ภาคบังคับ พุทธศักราช 2542” ปรินิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวิมล ติรกันันท์ (2548) *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ* พิมพ์ครั้งที่ 5
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนทร จันทตรี (ม.ป.ป.) *การประถมศึกษากับประชาธิปไตย* คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- หรรษา แดงภักดี (2536) “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดยโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา”
ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อรรถพล ระวีโรจน์ (2547) “ทัศนคติต่อหลักการประชาธิปไตยของพ่อแม่ และครูประจำชั้นที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประเภทสหศึกษา ในสังกัดคณะกรรมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

อ้อยแดง หอมสุวรรณ (2538) “การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และทัศนคติต่อวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับสื่อตามแผนการสอนปกติ” ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

อาคม หงส์ทอง (2539) “ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเบนชะโด เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร” ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นายทรงพล ฐานวิสัย
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. นายบุญสนอง สมวงษ์
อาจารย์โรงเรียนปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก ข
แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 1

กิจกรรม ปฐมนิเทศ

1. สาระสำคัญ

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

ชุมนุมนอาสาพัฒนา เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนบ้านปากกล้วยจัดขึ้น สำหรับนักเรียนชั้น ป.4 - ป.6 ได้มีโอกาสรวมกลุ่มกันทำงานพัฒนาโรงเรียนให้น่าดู น่าอยู่น่าเรียน

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

การรักษา มารยาทในการพูดและการฟังเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมให้เราเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. จุดมุ่งหมาย

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

1. นักเรียนอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมอาสาพัฒนาได้
2. เพื่อให้นักเรียนได้สร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ในชุมนุมนอาสาพัฒนา
3. นักเรียนร้องเพลง “อาสาพัฒนา” ได้

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

1. นักเรียนรักษามารยาทในการพูดและฟัง

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนปฏิบัติการกลุ่ม

1. เปิดชุมนุมนด้วยเพลง “ยินดีที่พบกัน”
2. ครูที่ปรึกษาชุมนุมนอาสาพัฒนา กล่าวต้อนรับและเปิดชุมนุมน

3. ครูคิดเนื้อเพลง “อาสาพัฒนา” ให้นักเรียนอ่าน 1 รอบ แล้วครูร้องให้ฟัง จากนั้นนักเรียนฝึกร้องเพลงอาสาพัฒนา (ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่า ในทุกครั้งที่มีกิจกรรมอาสาพัฒนา จะใช้เพลง “อาสาพัฒนา” เป็นเพลงเปิดชุมนุม)

4. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ให้มีนักเรียนละกันทุกชั้น โดยใช้วิธีการนับ 1, 2 และ 3 ผู้ที่นับเลขเดียวกันได้อยู่กลุ่มเดียวกัน

5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปพบครูที่ปรึกษาประจำกลุ่ม ครูแนะนำตัวเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเกี่ยวกับข้อมูลของครูที่ปรึกษาเพื่อสร้างความคุ้นเคย

6. ครูให้นักเรียนทำความรู้จักกับเพื่อน ๆ ในกลุ่มให้มากขึ้น โดยครูเรียกนักเรียนให้ยืนขึ้นทีละคน แล้วให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนผลัดกันซักถามข้อมูลของนักเรียนที่ยืนอยู่ เมื่อเพื่อน ๆ หาคำถามให้นักเรียนที่ยืนอยู่แนะนำตัวเพิ่มเติมอีกครั้ง ผลัดกันยืนให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มซักถามจนได้ข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มครบทุกคน

(ในกิจกรรมข้อ 6 ครูควร มีการทบทวน และแนะนำถึงการปฏิบัติตนเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดีด้วย)

7. นักเรียนบันทึกคุณลักษณะของเพื่อน ลงในแบบบันทึก

8. ครูบรรยายถึงลักษณะเฉพาะของนักเรียนในกลุ่ม แล้วให้สมาชิกช่วยกันตอบว่าเป็นคุณลักษณะของใคร

9. นักเรียนและครูช่วยกันสรุปว่า คนแต่ละคนมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันไปทั้งรูปร่างหน้าตา ความสามารถ ฯลฯ ซึ่งเราเรียกว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการปฏิบัติกิจกรรมอาสาพัฒนา ซึ่งจะต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนจึงต้องตระหนักและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนด้วย

10. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับหลักปฏิบัติในการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี รวมทั้งข้อดีในการรักษามารยาทในการพูดและฟังโดยเชื่อมโยงกับกิจกรรมแนะนำตัว ข้อ 6-8

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

11. ครูให้นักเรียนทุกคนมานั่งรวมกันอีกครั้ง เมื่อพร้อมแล้ว ครูอธิบายดังนี้

“งานที่จะให้ทุกกลุ่มทำคือ การตามหาหัวใจของกิจกรรมอาสาพัฒนา หัวใจอยู่ในซองที่ครูซ่อนไว้ ผู้ที่จะหาหัวใจพบคือสมาชิกในกลุ่มทุกคน โดยครูจะแจกจิกซอคำอธิบาย ที่ซ่อนหัวใจแก่นักเรียนอย่างน้อยคนละ 1 ชิ้น แล้วให้สมาชิกกลุ่มทุกคนนำจิกซอแต่ละส่วนมาต่อกันจนครบ แล้วอ่านคำอธิบายในใจ แล้วออกเดินทางตามหาหัวใจของกิจกรรมอาสาพัฒนา กลุ่มใดพบของหัวใจก่อนจะได้คะแนน 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

กติกาในการแข่งขันมี 2 ข้อ คือ ห้ามพูดก่อนพบของหัวใจ และสมาชิกทุกคนต้องจับมือกันขณะเดินตามหาของหัวใจห้ามขาดออกจากกัน สมาชิกกลุ่มใดทำผิดกติกาจะถูกตัดคะแนน จุดละ 1 คะแนน

12. ครูแต่งตั้งนักเรียนผู้สังเกตการณ์ประจำแต่ละกลุ่ม และอธิบายหน้าที่ของผู้สังเกตการณ์ให้ช่วยกันสังเกตสิ่งต่อไปนี้

- บรรยากาศในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างไร
- ใครทำผิดกติกาบ้าง เขาทำอะไร
- ใครส่งเสียงดัง หรือพูดไม่เพราะบ้าง
- ใครช่วยให้กลุ่มทำงานสำเร็จ เขาทำอะไร
- ใครทำให้กลุ่มล่าช้า เขาทำอะไร

13. ครูแจกจิกซอให้ทุกกลุ่ม ให้สัญญาณในการลงมือปฏิบัติงาน

14. เมื่อค้นพบหัวใจของกิจกรรมอาสาพัฒนาแล้ว ให้ตัวแทนอ่านรายละเอียดให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟัง

15. ครูให้นักเรียนทั้งหมดมารวมกันเป็นวงกลมอีกครั้งหนึ่ง แล้วตั้งคำถามทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมอาสาพัฒนา ให้แต่ละกลุ่มแข่งขันกันตอบ เพื่อสะสมคะแนนของกลุ่ม แล้วร่วมกันอภิปรายสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมอาสาพัฒนา

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

16. ครูให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่มรายงานสิ่งที่ตนได้สังเกตครูซักถามตรวจสอบตามความเห็นสมควร แล้วให้นักเรียนอภิปราย แสดงความคิดเห็น ตลอดจนแนะนำแนวทางการปฏิบัติตนในการทำงานร่วมกัน

17. ครูรวมคะแนนของทุกกลุ่ม แล้วให้รางวัลแก่กลุ่มที่ชนะ

5. การวัดและประเมินผล

1. ตรวจสอบผลงาน
2. สังเกตพฤติกรรม และติดตามดูการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในครั้งต่อ ๆ ไป
3. ตรวจสอบจากการอภิปราย ซักถาม

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แบบบันทึกคุณลักษณะของเพื่อน
2. จิกซอ
3. บัตรรูปหัวใจที่มีข้อความกล่าวถึงรายละเอียดของกิจกรรมอาสาพัฒนา
4. คำถามเกี่ยวกับกิจกรรมอาสาพัฒนา

ใบงานที่ 1

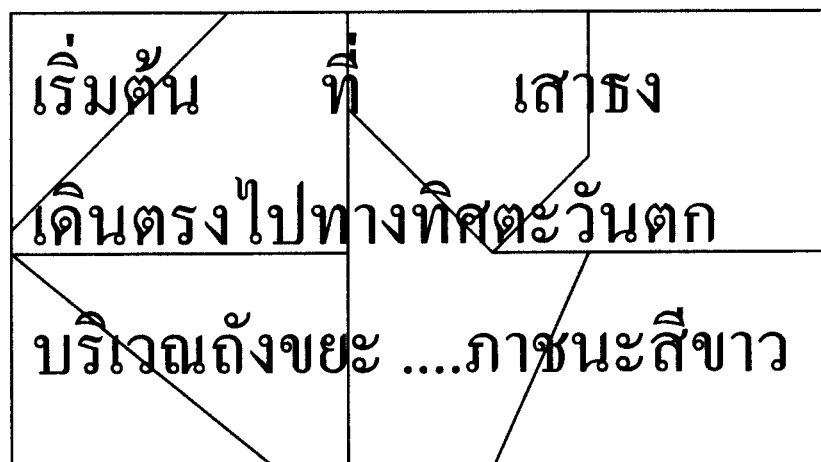
ให้นักเรียนบันทึกคุณลักษณะของเพื่อน ๆ ในกลุ่มแต่ละคนลงในตารางให้ได้ข้อมูลละเอียดที่สุด

ชื่อ	คุณลักษณะ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

เนื้อเพลงอาสาพัฒนา

เข้ามาอาสาพัฒนา
 พวกเราก้าวมาด้วยความตั้งใจ
 จะให้ทำอะไรก็บอกไป
 เราพร้อมใจทำเพื่อมวลชน
 * อาสา อาสา อาสา
 เข้ามาร่วมกันพัฒนา
 เพื่อวันนี้และวันข้างหน้า
 อาสาสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่
 ประสบการณ์สอนให้แข็งแกร่ง
 ร่วมแรงร่วมใจไม่หวั่น
 พี่พี่น้องน้องรักมัน
 ผูกสัมพันธ์ชาวอาสาตลอดไป
 (ซ้ำ *)

ตัวอย่างจิกซอ

ข้อความในบัตรรูปหัวใจ

ชุมนุมอาสาพัฒนาเป็นกิจกรรมหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนบ้านปากกล้วย จัดขึ้นสำหรับเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
2. เพื่อฝึกทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของการเสียสละเพื่อส่วนร่วม
4. เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์การทำงานโดยการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

กิจกรรมอาสาพัฒนามีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมปีการศึกษาละ 40 ชั่วโมง โดยจัดในวันศุกร์เวลา 14.00-15.00 น. สมาชิกของชุมนุมต้องมีเวลาเข้าร่วมชุมนุมอย่างน้อยร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งปี (32 ชั่วโมง) จึงจะถือว่าผ่าน

ชุมนุมอาสาพัฒนามีครูที่ปรึกษาชุมนุม คือ นายณรงค์ แก้วมา และนายสมพงษ์ ไพรอด คณะกรรมการชุมนุมประกอบด้วยประธานชุมนุม 1 คน รองประธานชุมนุม 1 คน เลขานุการ 1 คน ปฏิคม 1 คน เกร็ดฎีก 1 คน และคณะกรรมการกลาง 1 คน สถานที่ตั้งชุมนุมคืออาคารเอนกประสงค์

แนวทางการดำเนินงานของชุมนุม มีดังนี้

1. สมาชิกทุกคนร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทน
2. การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆจะยึดหลักการทำงานเป็นกลุ่ม
3. มีการประชุมทุกวันศุกร์แรกของเดือน
4. การลงมติและการตัดสินใจของชุมนุมให้ยึดเสียงข้างมากของสมาชิกที่เข้าร่วม

ประชุม

ตัวอย่างคำถาม

1. ชุมนุมอาสาพัฒนามีเวลาจัดกิจกรรมปีละกี่ชั่วโมง
2. ใครเป็นที่ปรึกษาชุมนุมอาสาพัฒนา
3. ใครเป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินงานของชุมนุม
4. คณะกรรมการชุมนุมประกอบด้วยตำแหน่งใดบ้าง
5. กิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์คืออะไร
6. วัตถุประสงค์หลักของการตั้งชุมนุมอาสาพัฒนาคืออะไร
7. นักเรียนคิดว่าการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมนุมอาสาพัฒนา ควรมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 2

กิจกรรม เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม

1. สาระสำคัญ

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

งานบางอย่างเราไม่สามารถทำเพียงคนเดียวให้สำเร็จได้ เราจึงจำเป็นต้องทำงานร่วมกับคนอื่น การทำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งร่วมกับคนอื่นเรียกว่า การทำงานกลุ่ม และงานกลุ่มจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในการช่วยกันวางแผนปฏิบัติงานติดตาม ประเมินผลงาน และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกทุกคนต้องให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน มีการประชุมวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน และระดมความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคนโดยใช้มติของเสียงข้างมาก ในการเลือกและตัดสินใจรวมทั้งปฏิบัติตามมติของกลุ่มอย่างเคร่งครัด จะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงได้

2. จุดมุ่งหมาย

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

1. นักเรียนบอกถึงความจำเป็นหรือความสำเร็จของการทำงานเป็นกลุ่มได้
2. นักเรียนอธิบายกระบวนการในการทำงานเป็นกลุ่มได้

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

1. นักเรียนรักษามารยาทในการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี
2. นักเรียนอภิปราย ตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนปฏิบัติการกลุ่ม

1. เปิดชุมนุมด้วยเพลง “อาสาพัฒนา” ให้นักเรียนทุกคนช่วยกันสร้าง 2-3 เที้ยว
2. ครูกล่าวทักทายนักเรียน และบอกกับนักเรียนว่า วันนี้ครูจะเล่านิทานให้นักเรียนฟัง 1 เรื่อง เมื่อฟังนิทานแล้วนักเรียนต้องช่วยกันบอกข้อคิดที่ได้จากนิทานด้วย และในการฟังนิทานนักเรียนต้องรักษามารยาทในการเป็นผู้ฟังด้วย

3. ครูแต่งตั้งผู้สังเกตการณ์ 3 คน คอยบันทึกและรายงานพฤติกรรมของเพื่อนขณะเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

4. ครูเล่านิทานเรื่อง “ช้างกับมดแดง” เมื่อนักเรียนฟังจบแล้วจึงร่วมกันสนทนาอภิปรายถึงเหตุการณ์ในนิทาน โดยครูอาจใช้คำถามนำ เช่น ช้างมีนิสัยอย่างไร , ทำไมมดแดงจึงกัดช้าง, ทำไมช้างจึงสู้มดแดงไม่ได้ ,ถ้านักเรียนเป็นมดแดง จะทำเช่นนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด ฯลฯ

5. ครูสนทนากับนักเรียนโดยเชื่อมโยงจากนิทานว่าการกระทำงานใหญ่ให้ประสบความสำเร็จเราอาจทำเพียงคนเดียวไม่ได้ จึงต้องทำร่วมกับผู้อื่น หรือเรียกว่างานกลุ่ม เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น ครูจึงนำกรณีตัวอย่างของการทำงานเป็นกลุ่มมาให้ให้นักเรียนศึกษา จากเรื่อง “ร้านคำริมทาง” ในหนังสือเรียนภาษาไทยชั้น ป.6 เล่ม 1

6. ให้นักเรียนจับกลุ่มกลุ่มละ 3 คน ตามความสมัครใจ ครูแจกหนังสือเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้นักเรียนอ่านเรื่อง ร้านคำริมทาง โดยครูสุ่มเรียกให้อ่านออกเสียงทีละคนคนละ 1 ย่อหน้า สลับเปลี่ยนกันไปจนจบเรื่อง

7. ครูคิดแถบประโยคเกี่ยวกับลำดับการทำงานกลุ่มของแต่ละคน ในเรื่องร้านคำริมทาง ให้นักเรียนช่วยกันเรียงลำดับเหตุการณ์ แล้วร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญของกระบวนการทำงานแต่ละขั้น

8. ครูคิดตารางแสดงรูปแบบของกระบวนการกลุ่มที่นักเรียนจะใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมอาสาพัฒนาให้นักเรียนศึกษาและอภิปรายเปรียบเทียบกับกระบวนการทำงานกลุ่มของตัวเองในเรื่องร้านคำริมทาง

9. ครูซักถาม ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มอีกครั้งหนึ่งเพื่อนักเรียนจะได้นำไปใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างถูกต้องในคราวต่อไป ว่ามีลำดับขั้นดังนี้

- 1) มีการเลือกประธาน และกำหนดบทบาทของสมาชิก
- 2) มีการวางแผนงานร่วมกัน
- 3) มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกัน
- 4) แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบและปฏิบัติงานตามหน้าที่
- 5) ร่วมกันตรวจสอบผลงานและปรับปรุงงาน

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

10. ครูให้ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานผลการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน ๆ นักเรียน และครูร่วมกัน อภิปรายแสดงความคิดเห็น ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติคนที่ถูกต้อง
11. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนา ก่อนปิดชุมนุม

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. นิทานเรื่อง ช้างกับมดแดง
2. หนังสือเรียนภาษาไทยชั้น ป.6 เล่ม 1
3. แถบประโยค
4. ตารางแสดงลำดับขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม
5. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

เรื่องย่อ “ช่างกับมดแดง”

ช่างตัวหนึ่งมีนิสัยเกเร ชอบรังแกสัตว์ที่อ่อนแอกว่า สัตว์ต่าง ๆ พากันเกรงกลัวช่าง เพราะสู้ไม่ได้จึงหลีกเลี่ยงที่จะต่อสู้กับช่าง ทำให้ช่างได้ใจพบเจอใครก็มักจะรังแก วันหนึ่งช่างไปพบรังมดแดงอยู่บนกิ่งไม้ที่ยื่นออกมาขวางทางเดินของช่าง ช่างจึงสั่งให้มดแดงย้ายรังออกไป มดแดงไม่ย้ายเพราะมีไข่อยู่ในรัง ทำให้ช่างรู้สึกโกรธที่มีผู้ขัดคำสั่งจึงใช้วงฟาดรังมดแดงแตก พวกมดจึงช่วยกันรุมกัดช่าง บางตัวไต่ไปกัดในหู ในตา ในงวง ช่างสู้มดแดงไม่ได้ รู้สึกเจ็บปวดมากจึงขอยอมแพ้ และสัญญาว่าจะไม่เกเรอีกต่อไป

เรื่องย่อ “ร้านค้าริมทาง”

อรรถ วิฑูร และสงกรานต์ ต้องการหารายได้พิเศษระหว่างปิดภาคเรียนจึงนำเงินเก็บของแต่ละคนมารวมกันเพื่อเปิดร้านขายของ เด็กทั้งสามประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการขายของและตัดสินใจว่าจะขายผลไม้ ในช่วงแรกพวกเขาขายของไม่ได้เลย จึงช่วยกันปรับปรุงร้านค้า และการบริการใหม่ ในที่สุดร้านขายผลไม้ของพวกเขาขายดีจึงช่วยกึ่งแก้วมาช่วยขายด้วยเด็ก ๆ ต่างภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง

ลำดับขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม

1. เลือกประธานและตำแหน่งต่างๆ ในกลุ่ม
2. อภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
3. พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ประสานความคิดเห็น หาข้อสรุป
5. ตัดสินใจโดยใช้เหตุผล
6. วางแผนร่วมกัน
7. แบ่งงานและมอบหมายงาน
8. ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
9. ร่วมมือและแก้ปัญหาร่วมกัน
10. ประเมินผลการทำงานและแก้ไขปรับปรุง

บันทึกการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มที่.....

พฤติกรรมประชาธิปไตย	พฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ใคร ทำ/ไม่ทำอะไรอย่างไร)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ตั้งใจฟังเมื่อมีผู้พูด 2. พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ 3. ยกมือขออนุญาตก่อนพูด ไม่พูดแทรก 4. ไม่พูดจาดูถูก เยาะเย้ย ถ้อยเสียดแทง เยียดสี หรือใส่ร้ายผู้อื่น 5. ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม / ห้องเรียน / โรงเรียน 6. ไม่ทะเลาะวิวาท / ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือแสดงกิริยาก้าวร้าว 7. ไม่สร้างควมร้าคาญแก่ผู้อื่น 8. ขออนุญาตก่อนทุกครั้งที่ต้องการใช้สิ่งของของผู้อื่น 9. ไม่สร้างความสกปรก เสียหายหรือทำลายสถานที่สาธารณะ 	

พฤติกรรมประชาธิปไตย	พฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ใคร ทำ/ไม่ทำอะไรอย่างไร)
<p>10. มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม</p> <p>11. ยอมรับมติของเสียงข้างมาก</p> <p>12. ตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ</p> <p>13. มีการประเมินผลงานของตนเอง/ของกลุ่ม</p> <p>14. อภิปรายหรือตัดสินใจอย่างมีเหตุผล</p> <p>15. ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง/กลุ่มและพยายามแก้ไขข้อบกพร่อง</p>	

.....ผู้สังเกตการณ์

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 3

กิจกรรม กฎระเบียบนั้นสำคัญไฉน

1. สาระสำคัญ

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

กฎระเบียบ คือ ข้อห้าม หรือข้อบังคับ ที่กำหนดให้สมาชิกของกลุ่ม หรือสังคม ยึดถือปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

1. การปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือข้อตกลงของสังคม จะทำให้สมาชิกในสังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. กฎระเบียบหรือข้อตกลงที่กำหนดขึ้นอย่างมีเหตุมีผลจะทำให้สมาชิกในสังคม ยอมรับและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

2. จุดมุ่งหมาย

ก. ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนบอกความหมายของกฎระเบียบได้
2. นักเรียนบอกความสำคัญของกฎระเบียบได้
3. นักเรียนเขียนป้ายประกาศ “กฎระเบียบประจำห้องเรียน” ได้

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

1. นักเรียนระบุเหตุผล และความสำคัญของกฎระเบียบประจำห้องเรียนแต่ละข้อ ได้

2. นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม ชั้นเรียน และ โรงเรียน

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
4. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนปฏิบัติการกลุ่ม

1. นักเรียนร่วมกันร้องเพลง อาสาพัฒนา เป็นการเปิดชุมนุม
2. ครูเล่านิทานเรื่องแมวน้อยหาบ้านให้นักเรียนฟัง
3. เมื่อเล่านิทานจบ ครูตั้งคำถามให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น เช่น
 - แมวน้อยเลือกอยู่หมู่บ้านไหน
 - นักเรียนอยากอยู่หมู่บ้านแบบไหน เพราะเหตุใด
 - อะไรทำให้หมู่บ้านทั้งสองแห่งแตกต่างกัน (กฎระเบียบ)
 - กฎระเบียบมีความสำคัญอย่างไร

ฯลฯ

4. ครูตั้งคำถามให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นว่า “กฎระเบียบคืออะไร” จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายของกฎระเบียบว่ามีทั้งข้อห้ามปฏิบัติ และข้อบังคับให้ปฏิบัติ ทั้งนี้ กฎแต่ละข้อจะต้องตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วม

5. ให้นักเรียนนั่งประจำกลุ่ม (ใช้กลุ่มเดิมที่เคยจัดไว้)

ครูแจกซองใบงานให้แก่แต่ละกลุ่ม ไม่ให้นักเรียนเปิดซองจนกว่าจะได้รับอนุญาต

6. ครูแต่งตั้งผู้สังเกตการณ์ประจำกลุ่มคอยบันทึกและรายงานถึงการทำงานของแต่ละกลุ่มตามแบบสังเกตการณ์ที่แจกให้

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

7. แต่ละกลุ่มเลือกประธานและตำแหน่งต่างๆ ภายในกลุ่ม

8. ครูให้สัญญาณเปิดซองใบงาน นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงานร่วมกันวางแผนและปฏิบัติงาน (เฉพาะภารกิจที่ 1)

9. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการปฏิบัติภารกิจที่ 1

10. ครูและนักเรียนช่วยกันคัดเลือก และปรับปรุง กฎระเบียบที่ทุกกลุ่มได้นำเสนอ (จากภารกิจที่ 1) แล้ว มาจัดตั้งเป็นกฎระเบียบประจำห้องเรียน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

11. ครูเขียนกฎระเบียบแต่ละข้อที่นักเรียนตั้งขึ้นไว้บนกระดานดำ ให้นักเรียนร่วมกันอย่างอีกครั้ง ครูแนะนำว่าให้นักเรียนทุกคนยึดถือ และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้ร่วมกันตั้งขึ้นนี้ด้วย

12. ครูให้นักเรียนทุกคนกลับเข้ากลุ่มของตนเอง แล้วร่วมกันปฏิบัติการกิจที่ 2 (ทำแผ่นป้าย กฎระเบียบประจำห้องเรียน) โดยครูให้อิสระแก่นักเรียนในการเลือกที่จะพิมพ์ หรือเขียนก็ได้ ให้นักเรียนเบิกอุปกรณ์ตามความจำเป็น

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม (ก่อนหมดชั่วโมงประมาณ 10-15 นาที)

13. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานผลการสังเกต

14. ครูติชม ให้ข้อสังเกต ดักเตือน แนะนำ และทบทวนถึงความหมายและความสำคัญของกฎระเบียบ

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ใบงานที่ 2
2. นิทานเรื่อง แมวน้อยหาบ้าน
3. เครื่องเขียน เช่น ปากกาเคมี สี กระดาษโปสเตอร์ มีด กรรไกร ฯลฯ
4. เครื่องคอมพิวเตอร์
5. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

* หมายเหตุ ในการปฏิบัติการกิจที่ 2 หากมีเวลาไม่พอ อนุญาตให้นักเรียนทำงานนอกเวลาเรียนได้ แล้วนำผลงานมาส่งในครั้งต่อไป

ใบงานที่ 2

ให้นักเรียนปฏิบัติภารกิจต่อไปนี้

ปฏิบัติภารกิจที่ 1 ให้นักเรียนระดมสมองช่วยกันคิดกฎระเบียบที่ควรมีในห้องเรียนให้ได้มากที่สุด
บันทึกไว้ แล้วส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

กฎระเบียบที่ควรมีประจำห้องเรียน

ข้อความ	ข้อบังคับ
- ห้าม.....	- ต้อง.....
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-

ฯลฯ

ปฏิบัติภารกิจที่ 2 ให้นักเรียนช่วยกันทำป้ายนิเทศ “กฎระเบียบประจำห้อง” ลงในกระดาษที่ครู
แจกให้ โดยคัดลอกจากกฎระเบียบที่นักเรียนร่วมกันตั้งขึ้น (บนกระดานดำ) พร้อมทั้งตกแต่งให้
เรียบร้อยและสวยงาม

เรื่องย่อ “แมวน้อยหาบ้าน”

แมวน้อยตัวหนึ่งเป็นแมวพเนจร มันอยากหาที่อยู่เป็นหลักแหล่งจึงออกไปสำรวจหมู่บ้านต่างๆ มันพบหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์มากพอ ๆ กัน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านตามใจและหมู่บ้านเกรงใจ มันจึงเข้าไปสำรวจหมู่บ้านทั้งสอง อีกครั้งอย่างละเอียดพบว่า หมู่บ้านเกรงใจเป็นหมู่บ้านที่ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใส สะอาดเพราะมีกฎว่าถ้าใครทำให้หมู่บ้านสกปรกจะถูกปรับ รถเล่นอย่างเป็นระเบียบเพราะมีกฎว่าถ้าใครฝ่าฝืนกฎจราจรจะไม่อนุญาตให้ขับรถ 1 ปี ไม่มีขโมยเพราะมีกฎว่าถ้าใครขโมยของต้อง.....ฯลฯ

ส่วนหมู่บ้านตามใจผู้คนก็ทำทางมีความสุขดี แต่สกปรกมีขยะเต็มไปหมด เพราะหมู่บ้านนี้ตามใจใครจะทิ้งก็ทิ้ง รถก็เล่นไปมาและจอดเกะกะเต็มถนน เพราะหมู่บ้านนี้ตามใจใครจะใช้รถใช้ถนนอย่างไรก็ได้ แต่ชาวบ้านเปิดเพลงเสียงดังหนวกหู ได้ทั้งวันทั้งคืน เพราะหมู่บ้านนี้ตามใจ.....ฯลฯ

แมวน้อยเลือกอยู่หมู่บ้านเกรงใจถึงแม้ไม่สะดวกสบายแต่รู้สึกปลอดภัยและน่าอยู่กว่าหมู่บ้านตามสบาย

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 4

กิจกรรม จัดป้ายนิเทศ

1. สาระสำคัญ

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

การจัดป้ายนิเทศ เป็นการนำเสนอข้อมูล หรือสาระความรู้ในรูปของแผ่นป้าย ประกอบภาพและข้อความที่จัดตกแต่งอย่างประณีตสวยงาม ดึงดูดความสนใจ

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

2. จุดมุ่งหมาย

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

1. บอกความสำคัญของป้ายนิเทศได้
2. อธิบายหลักการและวิธีการจัดป้ายนิเทศได้
3. จัดป้ายนิเทศตามหัวข้อที่กำหนดได้

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนปฏิบัติการกลุ่ม

1. เปิดชุมนุมด้วยเพลง “อาสาพัฒนา”
2. ครูนำป้ายนิเทศมาให้นักเรียนดู และสนทนา อภิปราย ถึงความสำคัญของป้าย

นิเทศ หลักการและวิธีการจัดป้ายนิเทศ

3. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แบ่งคะแนน โดยครูใช้วิธีการนำภาพประกอบการศึกษา (เรื่องสิ่งเสพติดให้โทษ ไม้ดอก และนักวิทยาศาสตร์เอก) ออกมาวางคว่ำไว้อย่างละเท่า ๆ กัน ให้นักเรียนมาหยิบไปคนละ 1 ภาพ เมื่อได้ภาพครบทุกคนแล้ว ครูให้นักเรียนออกตามหากลุ่มของตนเองโดยสังเกตจากภาพของเพื่อนที่เป็นภาพประเภทเดียวกัน

4. ครูมอบหมายให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศตามหัวข้อที่กำหนด โดยครูแจกอุปกรณ์ให้

5. ครูแต่งตั้งผู้สังเกตการณ์ คอยบันทึก และรายงานถึงการทำงานในแต่ละกลุ่ม ตามแบบสังเกตการณ์ที่แจกให้

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

6. แต่ละกลุ่มเลือกประธานและตำแหน่งต่างๆ ภายในกลุ่ม

7. แต่ละกลุ่มประชุมวางแผนการปฏิบัติงาน

8. แต่ละกลุ่มช่วยกันจัดป้ายนิเทศจนเสร็จ

9. นำเสนอผลงานของกลุ่ม

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

10. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกต

11. ครูติชมให้ข้อสังเกต ตักเตือน แนะนำ และทบทวนถึงประโยชน์ และหลักการจัดป้ายนิเทศ

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายการซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ตัวอย่างป้ายนิเทศ
2. อุปกรณ์ในการจัดป้ายนิเทศ เช่น กาว กระดาษ ไปสเตอร์ คู่มือการจัดป้ายนิเทศ เครื่องเขียน ฯลฯ
3. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 5

กิจกรรม วางแผนการจัดและตกแต่งห้อง

1. สาระสำคัญ

การวางแผนก่อนการทำงานนอกจากจะช่วยให้ทราบล่วงหน้าว่าต้องทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และทำอะไรแล้ว ยังเป็นแนวทางในการเตรียมตัวผู้ทำงานและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นอีกด้วย ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมาย

การจัดและตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ นอกจากจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามแล้วยังช่วยให้ค้นหาข้อบกพร่องของเครื่องใช้ได้ง่าย และช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุในสถานที่นั้น ๆ ได้

2. จุดมุ่งหมาย

1. บอกความสำคัญ/ ความจำเป็นในการวางแผนการทำงานได้
2. นักเรียนบอกความสำคัญและความจำเป็นของการจัดตกแต่งสถานที่ต่างๆ ได้
3. นักเรียนบอกถึงสภาพที่ไม่พึงประสงค์ของสถานที่ที่กำหนดให้และเสนอแนวทางแก้ไขได้
4. นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดและตกแต่งห้องที่ได้รับมอบหมาย

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนปฏิบัติกรกลุ่ม

1. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนา เป็นการเปิดชุมนุม

2. ครูสนทนากับนักเรียนถึงผลการปฏิบัติกิจกรรมในครั้งก่อนพร้อมทั้งให้ข้อคิดชมและกล่าวต่อไปว่าวันนี้ครูมีรางวัลมาให้ทุกคน จากนั้นครูให้นักเรียนออกมาหยิบขนมคนละ 1 ซอง (ครูเตรียมขนมเวเฟอร์ ใส่วุ้นในตะกร้า เท่ากับจำนวนนักเรียนโดยใช้ซองขนมที่มีสีสันต่างกัน ดังนี้ สีแดง 7 ซอง , สีเขียว 6 ซอง , สีชมพู 7 ซอง และสีเหลือง 3 ซอง)

3. เมื่อนักเรียนได้ขนมครบทุกคน ครูจึงบอกว่าให้นักเรียนจับกลุ่มตามสีของซองขนมที่ได้ ส่วนนักเรียน 3 คนที่ได้ซองขนมสีเหลืองให้เป็นผู้สังเกตการณ์

4. ครูให้นักเรียนกินขนม เมื่อนักเรียนกินเสร็จแล้ว ครูหยิบยกข้อสังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียน เช่น การรับของแจก การทิ้งขยะ มารยาทในการพูดและฟัง ฯลฯ แล้วให้ข้อคิดชมหรือแนะนำการปฏิบัติที่ถูกต้อง

5. ครูให้นักเรียนดูภาพบ้านเรือนหรือสถานที่ที่สะอาดและสกปรก อย่างละ 1 ภาพ แล้วร่วมกันอภิปราย เปรียบเทียบและแสดงความคิดเห็นในแง่มุมที่หลากหลาย เช่น ความสวยงาม, ความสะอาด, ความน่าอยู่อาศัย, แนวโน้มการเกิดอุบัติเหตุหรือผลกระทบที่อาจเกิดกับผู้อยู่อาศัย เป็นต้น แล้วร่วมกันสรุปถึงประโยชน์ของการจัดตกแต่งอาคารสถานที่ให้เรียบร้อยสวยงาม

6. ให้นักเรียนดูภาพสถานที่ที่ถูกละเลยไม่ได้รับการจัดตกแต่ง ดูแลเอาใจใส่ อีกครั้งหนึ่ง แล้วร่วมกันศึกษาและอภิปรายถึง

- สภาพปัญหาหรือสิ่งไม่พึงประสงค์ในภาพว่ามีอะไรบ้าง
- สภาพที่ควรเป็นนั้นเป็นอย่างไร
- มีวิธีการจัดการอย่างไร ต้องทำอะไรบ้าง

7. ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าวันนี้จะให้นักเรียนช่วยกันจัดตกแต่ง ห้องครัว ห้องเก็บของ และห้องพยาบาล ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลากว่าจะได้จัดตกแต่งห้องใด

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

8. แต่ละกลุ่มเลือกประธานและตำแหน่งต่างๆ ภายในกลุ่ม

9. นักเรียนแต่ละกลุ่มไปสำรวจสภาพห้องที่ได้รับมอบหมายให้จัดตกแต่ง แล้วช่วยกันระบุสภาพที่เป็นปัญหา สภาพที่ควรเป็น และวิธีการจัดการ บันทึกลงในใบงาน

10. นักเรียนประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนการจัดตกแต่งห้องและมอบหมายงานแก่สมาชิกในกลุ่ม

11. แต่ละกลุ่มนำเสนอแผนงานของกลุ่ม (นำเสนอตามแนวทางที่บันทึกในใบงาน)

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

12. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกต ครูชื่นชม ให้ข้อสังเกตแนะนำและดักเตือนตามที่เหมาะสม

13. ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนและสรุปเกี่ยวกับประโยชน์ของการจัดตกแต่งอาคารสถานที่ และการวางแผนปฏิบัติงาน

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ภาพสถานที่ที่มีการจัดตกแต่งกับที่ไม่มีการจัดตกแต่ง
2. ใบงาน
3. ขนมน
4. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำความสะอาด และตกแต่งสถานที่
5. สถานที่จริง (ห้องต่างๆ)
6. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

ใบงานที่ 3

ภารกิจ ให้นักเรียนสำรวจสภาพห้องที่ได้รับมอบหมายให้จัดตกแต่งอย่างละเอียด แล้วร่วมกันวิเคราะห์สภาพที่ไม่พึงประสงค์ภายในห้อง สภาพที่ควรเป็น และวิธีการหรือแนวทางการพัฒนา แล้วเขียนบันทึกลงในตาราง

กลุ่มที่..... จัดตกแต่งห้อง.....

สภาพที่เป็นปัญหา	สภาพที่ควรเป็น	วิธีการพัฒนา

วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้

.....

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 6

กิจกรรม การจัดและตกแต่งห้อง

1. สาระสำคัญ

การปฏิบัติงานตามแผนจะทำให้ทราบเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน และช่วยให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างรวดเร็ว

การจัดและตกแต่งห้องต่างๆ ในโรงเรียน นอกจากทำให้โรงเรียนเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูสวยงามแล้วยังช่วยให้ค้นหาข้าวของเครื่องใช้ได้ง่าย หยิบใช้ได้สะดวกรวดเร็ว และช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุภายในโรงเรียนได้อีกด้วย

2. จุดมุ่งหมาย

1. บอกความสำคัญ/ ความจำเป็นในการปฏิบัติตามแผนการทำงานได้
2. นักเรียนบอกความสำคัญและความจำเป็นของการจัดตกแต่งห้องต่างๆ ในโรงเรียนได้
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดและตกแต่งห้องที่ได้รับมอบหมาย
4. นักเรียนจัดตกแต่งห้องต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะ

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เห็น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนปฏิบัติการกลุ่ม

1. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนา เป็นการเปิดชุมนุม
2. ครูกล่าวทบทวนถึงแผนการจัดตกแต่งห้องแต่ละกลุ่มอย่างคร่าว ๆ อีกครั้ง
3. นักเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม

4. ผู้สังเกตการณ์และครูที่ปรึกษาประจำกลุ่มซักซ้อมความเข้าใจในการสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนแต่ละกลุ่ม

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

5. แต่ละกลุ่มประชุมเพื่อซักซ้อมความเข้าใจในการปฏิบัติตามแผน และแบ่งงานให้ชัดเจนอีกครั้ง

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มลงมือจัดตกแต่งห้อง ตามแผน (ให้เวลาในการปฏิบัติงานประมาณ 1 ชั่วโมง)

7. ครูให้สัญญาณหมดเวลาปฏิบัติงาน

8. นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งระบุส่วนดีและส่วนด้อยของงาน สมาชิกกลุ่มอื่นให้ข้อคิดชม

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

9. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกต ครูคิดชม ให้ข้อสังเกตแนะนำ และตั้งเตือนตามที่เห็นสมควร

10. ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนและสรุปเกี่ยวกับประโยชน์ของการจัดตกแต่งอาคารสถานที่ และการวางแผนปฏิบัติงาน

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. วัสดุอุปกรณ์ในการจัดตกแต่งห้อง
2. ใบงาน (บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)
3. สถานที่จริง (ห้องต่าง ๆ)
4. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 7

กิจกรรม ทำแปลงเกษตรให้น้อง

1. สาระสำคัญ

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

การเลือกใช้อุปกรณ์การเกษตรได้อย่างเหมาะสมกับงาน ทำให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จอย่างรวดเร็ว ปลอดภัยและช่วยยืดอายุการใช้งานของอุปกรณ์อีกด้วย

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

การยืมสิ่งของจากผู้อื่น ต้องขออนุญาตจากเจ้าของก่อนทุกครั้ง เพราะนอกจากจะเป็นการแสดงความเคารพในสิทธิของผู้อื่นแล้วยังช่วยป้องกันการสูญหายของสิ่งของอีกด้วย ผู้ยืมควรดูแลรักษาและรับผิดชอบต่อสิ่งของที่ยืมมาเป็นอย่างดี

2. จุดมุ่งหมาย

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

1. นักเรียนสามารถเลือกใช้อุปกรณ์การเกษตรได้เหมาะสมกับงาน
2. นักเรียนสามารถทำแปลงเกษตรได้

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

1. นักเรียนบอกหลักปฏิบัติในการยืมสิ่งของจากผู้อื่นได้
2. นักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทในการยืมได้

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนปฏิบัติการกลุ่ม

1. นักเรียนนั่งเป็นวงกลม ร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนา เป็นการเปิดชุมนุม
2. ครูนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำแปลงเกษตร เช่น มีด จอบ เสียม ฆ้องก็ ให้นักเรียน ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับชื่อ ประโยชน์ และการดูแลรักษาอุปกรณ์ แต่ละชนิด
3. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม โดยให้นักเรียนพูดคำว่า จอบ มี ฆ้องก็ สลับกันไป จนครบทุกคน นักเรียนที่พูดชื่ออุปกรณ์อย่างเดียวกัน อยู่กลุ่มเดียวกัน
4. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำแปลงเกษตรสำหรับนักเรียนชั้น ป.1 กลุ่ม ละ 1 แปลง โดยมีรายละเอียดตามใบงาน
5. ครูมอบอุปกรณ์การเกษตรให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ดังนี้
มอบมีด 5 เล่ม ให้กลุ่มมีด, มอบฆ้องก็ 5 ใบ ให้กลุ่มฆ้องก็, มอบจอบ 5 เล่ม ให้กลุ่ม จอบพร้อมทั้งแจ้งว่าให้แต่ละกลุ่มดูแลรักษาอุปกรณ์ประจำกลุ่มเป็นอย่างดี แต่ละกลุ่มสามารถยืม อุปกรณ์จากกลุ่มอื่นได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากกลุ่มที่เป็นเจ้าของก่อน ส่วนอุปกรณ์อื่นๆ เช่น พลั่ว เสียม บัวรดน้ำ ฯลฯ ให้ยืมจากกลุ่มกองกลาง
6. นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายถึงมารยาทและหลักปฏิบัติในการยืมสิ่งของจาก
ผู้อื่น

7. ครูแต่งตั้งผู้สังเกตการณ์ 3 คน คอยบันทึก และรายงานถึงการทำงานในแต่ละกลุ่ม ตามแบบสังเกตการณ์ที่แจกให้ และมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลอุปกรณ์ที่เป็นของกองกลาง

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

8. แต่ละกลุ่มเลือกประธานและตำแหน่งต่างๆ ภายในกลุ่ม
9. แต่ละกลุ่มประชุม วางแผนการปฏิบัติงาน และแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
10. นักเรียนลงมือปฏิบัติงาน ตามรายละเอียดในใบงาน (ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง)
11. นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติงานของกลุ่มได้แก่ บรรยากาศการทำงานในกลุ่ม การประเมินผลงานของกลุ่ม ตนเอง การยืมและการให้ยืมของ

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

12. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกต ครูติชมให้ข้อสังเกต ดักเตือน แนะนำ ตามที่เห็นสมควร
13. นักเรียนและครูร่วมกันทบทวน และสรุปเกี่ยวกับการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานและการปฏิบัติตนในการยืมของจากผู้อื่น
14. ครูมอบรางวัลให้แก่กลุ่มที่ได้คะแนนการปฏิบัติงานมากที่สุด

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ใบงานที่ 3
2. อุปกรณ์การเกษตร
3. ของรางวัล
4. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

ใบงานที่ 3

ภารกิจ

1. ให้นักเรียนทำแปลงเกษตร ขนาด 0.60×3.0 เมตร โดยกำจัดวัชพืชในแปลงและรอบ ๆ แปลงให้เรียบร้อย
2. นำปุ๋ยคอก (ขี้วัว) จากคอกวัวตรงข้ามหน้าโรงเรียน 5-6 ถัง มาคลุกเคล้ากับดินในแปลง ย่อยดิน เตรียมดินให้พร้อมปลูก
3. เมื่อครูให้สัญญาณหมดเวลาทำงาน นักเรียนร่วมกันให้คะแนนแปลงของตัวเองและแปลงของกลุ่มอื่นได้ พร้อมทั้งเหตุผลประกอบ

ถ้ามีคะแนนเต็ม 20 คะแนนกลุ่มของฉันจะได้คะแนน

แปลงที่ 1.....คะแนน เพราะ.....
.....
.....

แปลงที่ 2.....คะแนน เพราะ.....
.....
.....

แปลงที่ 3.....คะแนน เพราะ.....
.....
.....

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 8

กิจกรรม ใสใจในสาธารณสมบัติ

1. สาระสำคัญ

1. สาธารณสมบัติคือ สถานที่หรือสิ่งของที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิในการใช้ประโยชน์ และถือว่าทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน แต่ไม่มีสิทธิ์นำมาครอบครองเป็นของตนเอง การทำลาย สาธารณสมบัติ หรือนำสาธารณสมบัติมาเป็นของส่วนตัว เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เพราะถือว่าเป็น การละเมิดสิทธิของผู้อื่นและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย
2. โรงเรียนบ้านปากกล้วย เป็นสาธารณสมบัติอย่างหนึ่งที่นักเรียนทุกคนต้องช่วยกันดูแล รักษา

2. จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนอธิบายความหมายของ “สาธารณสมบัติ” ได้
2. นักเรียนบอกวิธีการปฏิบัติตนในการใช้สาธารณสมบัติและสิ่งของของผู้อื่นได้
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาโรงเรียน

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ
5. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนการปฏิบัติการกลุ่ม

1. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนาเป็นการเปิดชุมนุม
2. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่มตามที่เคยจัดไว้ ครูบอกให้นักเรียนทราบว่า วันนี้นักเรียน จะเล่นเกม 20 คำถามโดยให้นักเรียนช่วยกันทายให้ถูกว่า ครูเขียนคำว่าอะไรไว้ในบัตรคำที่ครู

เตรียมมา กลุ่มที่ท่ายถูกจะได้รับรางวัล จากนั้นครูอธิบายกติกาและวิธีการเล่นเกม 20 คำถามให้นักเรียนฟัง

3. ก่อนเล่นเกมครูทบทวนและแนะนำให้นักเรียนรักษามารยาทในการพูด การฟัง การเคารพกฎกติกา การทำงานเป็นกลุ่มและการตั้งคำถามอย่างมีเหตุมีผล

4. ครูแต่งตั้งผู้สังเกตการณ์ให้สังเกตพฤติกรรมของเพื่อน ๆ ตามแบบรายงานการสังเกต และให้ออกมารายงานผลการสังเกตท้ายท้ายชั่วโมง

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

5. ครูให้นักเรียนเล่นเกม 20 คำถาม จนนักเรียนพบคำตอบที่เป็นคำศัพท์ตามที่ครูเขียนไว้ (ได้แก่คำว่า แม่น้ำ, ศาลา และสวนสาธารณะ) แล้วมอบรางวัลแก่กลุ่มที่ตอบถูก

6. ให้นักเรียนอ่านคำทั้ง 3 พร้อมกัน แล้วแจกบัตรคำให้กลุ่มละ 1 บัตร พร้อมกับใบงาน ให้แต่ละกลุ่มตอบคำถามในใบงาน และให้ตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น

7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปว่า ทั้งแม่น้ำ, ศาลา และสวนสาธารณะ ต่างก็เป็นสาธารณสมบัติ จากนั้นร่วมกันอภิปรายและสรุปความหมายของ “สาธารณสมบัติ” อีกครั้งหนึ่ง

8. ให้นักเรียนช่วยกันบอกถึงสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติเพิ่มเติม และอภิปรายถึงหลักการใช้และดูแลรักษาสาธารณสมบัติ

9. ครูเสนอว่าโรงเรียนของเราก็เป็นสาธารณสมบัติเช่นกัน ดังนั้นนักเรียนทุกคนจึงควรมีส่วนช่วยกันดูแลรักษาและพัฒนาโรงเรียนของตนด้วย ครูอธิบายต่อไปว่าจะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกไปพัฒนาโรงเรียนตามที่เห็นสมควร โดยจะมีครูที่ปรึกษากลุ่มคอยดูแลอยู่ด้วย

10. แต่ละกลุ่มประชุมวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกันตามขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม

11. แต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียน

12. ก่อนหมดเวลา ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่มได้แก่

ก. ผลงานของกลุ่มตน

ข. การทำงานของกลุ่มตน

13. ครูให้แต่ละกลุ่มประเมินผลงานของกลุ่มอื่น

14. ครูซักถามถึงวิธีการทำงานของแต่ละกลุ่มว่าเป็นไปตามแผนงานที่ได้ตกลงกันไว้หรือไม่ อะไร ที่ทำไม่ได้ เพราะอะไร และมีความพอใจในการทำงานร่วมกันมากน้อยเพียงใด

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

15. นักเรียนผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกต

16. ครูชื่นชมให้ข้อสังเกต ตักเตือน แนะนำ และทบทวนถึงประโยชน์ หลักการใช้และดูแลรักษาสาธารณสมบัติ

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. บัตรคำ
2. เกม 20 คำถาม
3. ใบงานที่ 4
4. ของรางวัล
5. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

วิธีการเล่นเกม 20 คำถาม

1. ครูหยิบบัตรคำที่เป็นชื่อสาธารณะสมบัติ เช่น “ศาลา” คว่ำบัตรไว้โดยไม่ให้นักเรียนทราบ
2. ครูให้กลุ่มแรกตั้งคำถาม 1 คำถาม ที่ลงท้ายด้วยคำว่า “หรือไม่” เพื่อเป็นการทายคำตอบเช่น 1.....มีไม้เป็นส่วนประกอบใช่หรือไม่ (ใช่) ถ้าตอบว่าใช่สามารถถามต่อได้ 2.....มีล้อใช่หรือไม่ (ไม่ใช่) ถ้าตอบว่าไม่ใช่ต้องเปลี่ยนให้กลุ่มถัดไปเป็นผู้ทายสลับเปลี่ยนกันไปจนกว่าจะตอบถูก กลุ่มใดตอบถูกจะเป็นผู้ได้คะแนน แต่ถ้าถามจนครบ 20 คำถามแล้ว แต่ไม่มีกลุ่มใดตอบถูก ครูต้องเฉลยคำตอบ และเปลี่ยนบัตรคำใหม่
3. การให้คะแนน ให้นับส่วนต่างของข้อความที่ตอบถูก ลบออกจาก 20 เช่น คำถามข้อที่ 12..... ดังนั้นคือ ศาลา ใช่หรือไม่ (ใช่) ศาลาคือคำตอบที่ถูกต้อง ผู้ตอบถูกจะได้คะแนนคือ $20-12 = 8$ คะแนน

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 9

กิจกรรม ทำความสะอาดบริเวณวัด

1. สาระสำคัญ

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

วัดเป็นสาธารณสถานที่ประชาชนในชุมชนใช้ประกอบกิจต่างๆ ร่วมกัน ทุกคนจึงต้องช่วยกันรักษาความสะอาด การร่วมกันทำความสะอาดวัดเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างหนึ่งที่ควรปฏิบัติ

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

การทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ใช้กระบวนการกลุ่มเช่นเดียวกับการทำงานในกลุ่มย่อย

2. จุดมุ่งหมาย

ก. ด้านเนื้อหาของกิจกรรม

1. นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานเพื่อส่วนรวม
2. นักเรียนร่วมกันทำความสะอาดวัดได้

ข. ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย

1. นักเรียนสามารถประชุมวางแผนการปฏิบัติงานในกลุ่มใหญ่ได้

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนการปฏิบัติการกลุ่ม

1. นักเรียนเดินทางไปที่วัด และร้องเพลงอาสาฬหสูตรระหว่างเดินทาง
2. เมื่อไปถึงให้นักเรียนนั่งที่ศาลา ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญของวัด การปฏิบัติตนเมื่อมาใช้สถานที่ของวัด และความจำเป็นในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของวัด
3. ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าวันนี้ จะให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดบริเวณวัด
4. ให้นักเรียนทุกคนไปสำรวจสถานที่ก่อนทำความสะอาด 5-10 นาที แล้วกลับมาพบกันเพื่อประชุมวางแผนการทำความสะอาด
5. ครูแต่งตั้งผู้สังเกตการณ์ 3 คน สังเกตพฤติกรรมของเพื่อน ๆ (ผู้สังเกต 1 คน ต่อเพื่อน 6-7)

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

6. นักเรียนประชุมกลุ่มใหญ่ โดยเลือกประธานกลุ่มและตำแหน่งต่างๆ
7. นักเรียนร่วมกันเสนอปัญหา อภิปราย วางแผนการปฏิบัติงาน และแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
8. นักเรียนลงมือปฏิบัติงาน (ประมาณ 40-50 นาที) ครูให้สัญญาณหมดเวลาทำงาน
9. ประธานรายงานผลการปฏิบัติงานของกลุ่มได้แก่ บรรยากาศการทำงานในกลุ่ม การประเมินผลการปฏิบัติงาน

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

10. นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญของการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ผลการปฏิบัติงานของนักเรียน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ปัญหา
11. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกต ครูติชมให้ข้อสังเกต ตักเตือน แนะนำ ตามที่เห็นสมควร

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. สถานที่จริง (วัด)
2. อุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ไม้กวาด ถังขยะ
3. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาริปไตย

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 10

กิจกรรม การออกแบบจัดสวนหย่อม

1. สาระสำคัญ

การจัดสวนหย่อมด้วยตนเองให้มีความสวยงามและประหยัดนั้น นักเรียนจะต้องรู้จักเลือกวัสดุในท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสม และมีการออกแบบการจัดสวนก่อนการจัดในสถานที่จริง

2. จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษารูปแบบหรือแนวทางการจัดสวนหย่อมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง
2. เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดสวนหย่อมภายในโรงเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักชื่อพืชในท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดสวนหย่อม

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนการปฏิบัติกรกลุ่ม

1. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนา เป็นการเปิดชุมนุม
2. ครูนำภาพสวนหย่อมมาให้ให้นักเรียนดู แล้วร่วมกันพูดคุย อภิปรายถึงประโยชน์และวิธีการจัดสวนหย่อม
3. ครูพานักเรียนไปยังสวนหย่อมของโรงเรียนพร้อมให้นักเรียนศึกษาชื่อ ไม้ดอกไม้ประดับในสวนหย่อม ลักษณะเด่นของพืชเหล่านั้น รวมทั้งวัสดุที่ใช้ในการจัดสวนหย่อม
4. ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าในครั้งนี้นักเรียนจะได้ฝึกจัดสวนหย่อมจากนั้นครูให้นักเรียนจับฉลากแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม แบบคละชั้นเรียนพร้อมทั้งแต่งตั้งผู้สังเกตการณ์ประจำกลุ่มคอยสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนขณะทำงานกลุ่มตามแบบสังเกตที่แจกให้

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

5. ครูมอบหมายให้แต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบสวนหย่อมขนาดเล็ก (2-4 ตารางเมตร) ตามรายละเอียดในใบงาน
6. แต่ละกลุ่มเลือกประธานและตำแหน่งต่างๆ ภายในกลุ่ม
7. นักเรียนแต่ละกลุ่มไปสำรวจสถานที่จัดสวนบริเวณที่ได้รับมอบหมาย
8. นักเรียนประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน
9. สมาชิกทุกคนช่วยกันออกแบบสวนหย่อมจนเสร็จ
10. แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานของกลุ่มได้แก่
 - 10.1 ผลการออกแบบสวนหย่อม
 - 10.2 ผลการปฏิบัติงานกลุ่ม

ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

11. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกต ครูติชม ให้ข้อสังเกตแนะนำ และตั้งคำถามตามที่เห็นสมควร
12. ก่อนปิดชุมนุมครูเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มปรับปรุงผลงานของตนเองและมอบหมายงานแก่สมาชิกในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และพื้นที่ที่จะใช้จัดสวนหย่อมในครั้งต่อไป

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ภาพสวนหย่อม
2. สวนหย่อมในโรงเรียน
3. ใบงานที่ 5
4. กระดาษ เครื่องเขียน สี
5. พืชชนิดต่างๆ ที่ใช้จัดสวน
6. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

ใบงานที่ 5

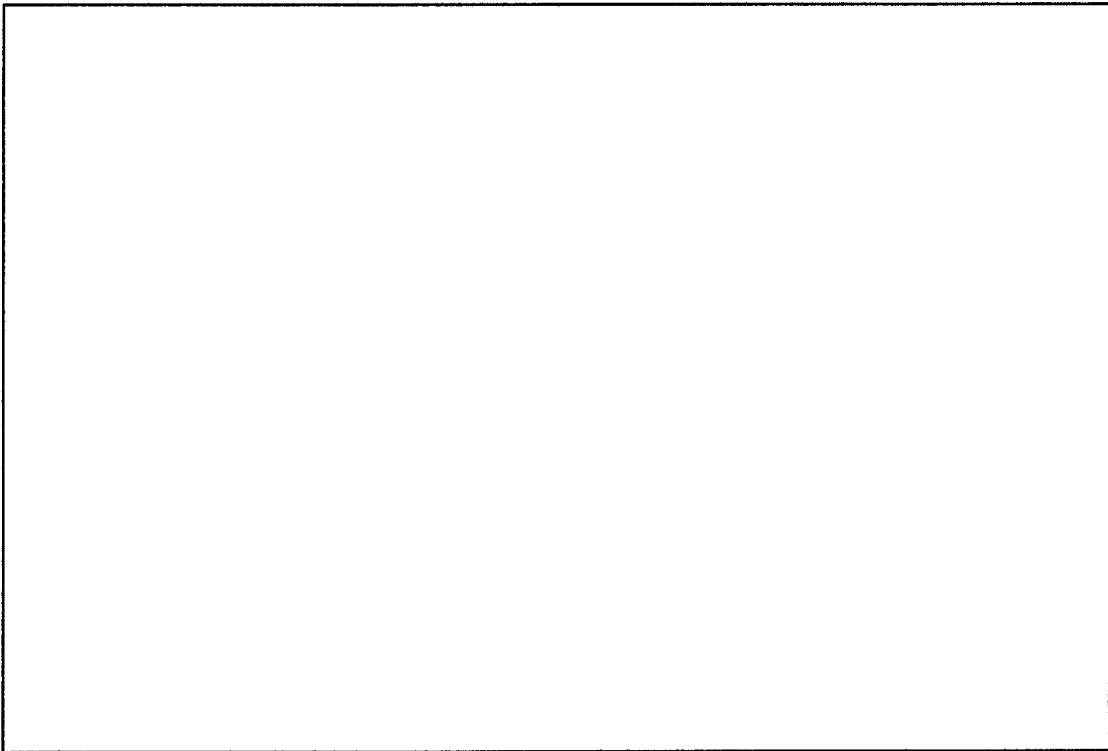
ภารกิจ

1. ให้นักเรียนออกแบบและวาดแผนผังการจัดสวนหย่อมตามความคิดของนักเรียนลงในกรอบ โดยใช้สวนหย่อมมีขนาด 2-4 ตารางเมตร ตามความเหมาะสมของพื้นที่

2. ระบุวัสดุอุปกรณ์และชื่อต้นไม้ที่นักเรียนจะใช้ในการจัดสวนหย่อม

หมายเหตุ * มีข้อสงสัยปรึกษาครูที่ปรึกษาประจำกลุ่ม

** ควรใช้ต้นไม้หรือวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในโรงเรียนหรือในท้องถิ่น

วัสดุอุปกรณ์และต้นไม้ที่ใช้

.....

.....

.....

.....

.....

(กลุ่มที่))

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 11

กิจกรรม การจัดสวนหย่อม

1. สาระสำคัญ

การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสวนหย่อมตามมุมต่างๆ ของโรงเรียน นอกจากจะช่วยให้โรงเรียนมีความสวยงามน่าอยู่น่าเรียนแล้ว ยังเป็นการฝึกทักษะและประสบการณ์ในการทำงานให้นักเรียนเกิดความชำนาญอีกด้วย

2. จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดสวนหย่อมภายในโรงเรียน

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
5. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นก่อนการปฏิบัติการกลุ่ม

1. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนา เป็นการเปิดชุมนุม
2. นักเรียนช่วยกันสำรวจตรวจสอบและรวบรวมวัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดสวนที่สมาชิกนำมาว่ามีครบถ้วนและพอเพียงหรือไม่
3. ครูแต่งตั้งนักเรียนเป็นผู้สังเกตการณ์ประจำกลุ่ม คอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของเพื่อนตามรายละเอียดในใบงาน จากนั้นครูให้สัญญาณให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานจัดสวนหย่อมได้

ขั้นปฏิบัติการกลุ่ม

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนการปฏิบัติงานตามกระบวนการกลุ่มที่เรียนมาแล้ว

5. นักเรียนร่วมกันจัดสวนหย่อม โดยปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
6. ก่อนหมดเวลา 30 นาที ครูให้สัญญาณหยุดการทำงานแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานได้แก่

6.1 ผลการจัดสวนหย่อม

6.2 ผลการปฏิบัติงานกลุ่ม

ครูสอบถามถึงจุดดีและจุดบกพร่องของงานตลอดจนแนวทางการปรับปรุงแก้ไข
ขั้นหลังปฏิบัติการกลุ่ม

7. ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน ครูชื่นชม ให้ข้อสังเกตแนะนำและตักเตือนตามที่เหมาะสม

หมายเหตุ กลุ่มที่ปฏิบัติงานไม่เสร็จ หรือต้องการปรับปรุงงาน ครูอนุญาตให้ทำงานนอกเวลาเรียนได้

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบจากการปฏิบัติงานจริง การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เครื่องมือการเกษตร
2. ไม้คอกไม้ประดับ
3. วัสดุแต่งสวน เช่น ขวด ก้อนหิน ท่อนไม้ ฯลฯ
4. ใบงาน
5. ผังสวนหย่อมที่นักเรียนออกแบบไว้
6. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

แผนการจัดกิจกรรม ชุมนุมอาสาพัฒนา

ครั้งที่ 12

กิจกรรม ปัจฉิมนิเทศ

1. สาระสำคัญ

กิจกรรมชุมนุมอาสาพัฒนา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้แก่โรงเรียน และเป็นการฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มให้นักเรียน

การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้นักเรียนทราบข้อดีและข้อบกพร่องของกันและกัน ดังนั้น นักเรียนควรเปิดใจรับฟังข้อติชมจากเพื่อน ๆ ทุกคนด้วยความยินดี และนำไปคิดพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตัวเองต่อไป

2. จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึเกี่ยวกับ การเข้าร่วมชุมนุมอาสาพัฒนา
2. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนติชมพฤติกรรมการทำงาน ของเพื่อน ๆ
3. เพื่อให้นักเรียนได้พิจารณาพฤติกรรมการทำงาน ของตนเอง (จากคำติชมของเพื่อน ๆ)
4. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักเรียน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมชุมนุมอาสาพัฒนา

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เน้น

1. เคารพผู้พูดและผู้ฟัง
2. เคารพกฎเกณฑ์ข้อตกลง
3. เคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ใช้เหตุผลในการพูด อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจ

4. กระบวนการจัดกิจกรรม

1. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนา เป็นการเปิดชุมนุม
2. ครูกล่าวสรุปเกี่ยวกับผลการดำเนินงานกิจกรรมอาสาพัฒนาและการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนตั้งแต่ชั่วโมงแรกเป็นต้นมาว่านักเรียนได้ทำกิจกรรมอะไรบ้างมาบ้าง มีผลงานใดบ้างพร้อมทั้งกล่าวชมเชยและขอบคุณนักเรียนที่ร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์

3. ครูแจ้งว่าวันนี้ครูมีขนมและเครื่องค้มนำให้นักเรียนรับประทานร่วมกัน เพื่อเป็นการเลี้ยงปิคชุมชนอาสาพัฒนาในภาคเรียนนี้ และขอขอบคุณนักเรียนที่ร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์แก่โรงเรียน จากนั้นครูนำขนมและเครื่องค้มนำให้นักเรียน

4. ระหว่างรับประทานขนม ครูให้นักเรียนแต่ละคนลุกขึ้นกล่าวแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนอาสาพัฒนา

5. ครูแจกใบงาน “เธอคิดว่าฉันเป็นอย่างไร” ให้นักเรียนเขียนชื่อจริงและชื่อเล่นของตัวเองลงในใบงาน แล้วนำมาส่งครู

6. ครูนำใบงานในข้อ 5 แจกให้นักเรียนคนละ 1 แผ่นโดยสลับชื่อกัน และอธิบายว่าให้นักเรียนดูชื่อในใบงานว่าเป็นชื่อใคร จากนั้นให้เขียนข้อความติชมพฤติกรรมการทำงานของเขาลงในใบงานนั้น แล้วนำไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนคนอื่นๆ จนทั่วห้องพร้อมทั้งเขียนข้อติชมลงในใบงานทุกใบที่ได้รับ (โดยไม่ต้องลงชื่อคนเขียน)

7. ครูให้สัญญาหยุดเขียนแล้วให้นักเรียนนำใบงานมาส่งครู

8. ครูอธิบายว่าติชมในใบงานนี้เป็นความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ต่อพฤติกรรมการทำงาน ofนักเรียน ให้นักเรียนเปิดใจรับฟังข้อติชมจากเพื่อน ๆ ทุกคนด้วยความยินดี โดยไม่โกรธเพื่อน และนำไปคิดพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตัวเองต่อไป

9. ครูแจกใบงานคืนนักเรียนตามชื่อในใบงาน ให้นักเรียนอ่านและเก็บไว้

10. ครูให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมชุมชนอาสาพัฒนา

11. นักเรียนร่วมกันร้องเพลงอาสาพัฒนาอีก 1 ครั้ง เป็นการปิดชุมนุม

5. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย การร่วมกิจกรรม
2. การอภิปรายซักถาม
3. ตรวจผลงาน

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แบบสอบถาม
2. ใบงานที่ 6
3. ขนมและเครื่องค้มนำ
4. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย

แบบสอบถาม
ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมชุมนุมอาสาพัฒนา

ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างท้ายข้อความให้ตรงกับระดับความพึงพอใจของนักเรียน

ข้อ	ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ			
		น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1.	เวลาในการจัดกิจกรรม (2 ชั่วโมง) มีความเหมาะสม				
2.	ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม (14.00-16.00 น.) มีความเหมาะสม				
3.	กิจกรรมมีความหลากหลาย				
4.	การปฏิบัติกิจกรรมมีความสนุกสนาน				
5.	ครูที่ปรึกษาประจำกลุ่ม เอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี				
6.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของชุมนุม				
7.	นักเรียนได้รับความรู้จากการร่วมกิจกรรม				
8.	ผลงานของชุมนุมเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม				
9.	นักเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม				
10.	ควรจัดกิจกรรมชุมนุมอาสาพัฒนาอีก ในภาคเรียนหน้า				

ข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ก
แบบสังเกตพฤติกรรม

แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ครั้งที่ (.....ทดลอง)

วันที่.....

คำชี้แจง

1. ให้ผู้ประเมินสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียนทั้งในชั่วโมงเรียนและนอกชั่วโมงเรียน เป็นเวลา 1 สัปดาห์
2. ผู้ประเมิน ศึกษาหลักเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยตามเกณฑ์
 ดังแนบ
3. ผู้ประเมินสังเกตและกรอกคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยแต่ละข้อของนักเรียน
 แต่ละคนลงในตารางบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ตารางบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ชื่อนักเรียน	พฤติกรรม														
	1. ตั้งใจฟังเมื่อมีผู้พูด	2. พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ	3. ขออนุญาตก่อนพูด	4. ไม่พูดขณะมีผู้อื่น ใช้น้ำเสียงนุ่มนวล	5. ปฏิบัติตามข้อตกลง	6. ไม่ทะเลาะวิวาท	7. ไม่สร้างควมรำคาญแก่ผู้อื่น	8. ขออนุญาตก่อนใช้ของของผู้อื่น	9. ไม่ทำลายสาธารณสมบัติ	10. ร่วมประมุขวางแผนก่อนปฏิบัติงาน	11. ยอมรับมติของเสียงข้างมาก	12. ตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย	13. มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของกลุ่ม	14. ใช้เหตุผลในการอภิปรายหรือตัดสินใจ	15. ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง/กลุ่ม
1.															
2.															
3.															
4.															
5.															
6.															
7.															
8.															
9.															
10.															
11.															
12.															
13.															
14.															
15.															
16.															
17.															
18.															
19.															
20.															
รวม (ΣX)															
เฉลี่ย															
															รวม 45 คะแนน

เกณฑ์การสังเกตให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ระดับคะแนน พฤติกรรม	1	2	3
เคารพผู้พูดและผู้ฟัง 1. ตั้งใจฟังเมื่อมีผู้พูด	ไม่ตั้งใจฟัง (พูดคุยทำกิจกรรมอื่นหรือเหม่อลอยบ่อยครั้ง)	ตั้งใจฟังเป็นส่วนใหญ่ (พูดคุย ทำกิจกรรมอื่นหรือเหม่อลอยเป็นบางครั้ง)	ตั้งใจฟังเสมอ (ไม่ทำกิจกรรมอื่นหรือเหม่อลอยขณะฟัง)
2. พูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ	ใช้ถ้อยคำหยาบคาย ตะโกน ตะคอก บ่อยครั้ง	ใช้ถ้อยคำสุภาพเป็นส่วนใหญ่ พูดคำหยาบ ตะโกนหรือตะคอก น้อยมาก	พูดด้วยถ้อยคำสุภาพทุกครั้ง
3. ยกมือขออนุญาตก่อนพูด	ไม่ขออนุญาตก่อนพูดบ่อยครั้ง	ขออนุญาตก่อนพูดเป็นบางครั้ง	ยกมือขออนุญาตก่อนพูดทุกครั้ง หรือเกือบทุกครั้ง
4. ไม่พูดคุยถก ล้อเลียนหรือใส่ร้ายผู้อื่น	พูดเยาะเย้ยล้อเลียนเสียดสีหรือใส่ร้ายผู้อื่นเป็นบ่อยครั้ง	พูดเยาะเย้ยล้อเลียนเสียดสีหรือใส่ร้ายผู้อื่นเป็นบางครั้งและไม่ร้ายแรง	ไม่เคยพูดเยาะเย้ยล้อเลียนเสียดสีหรือใส่ร้ายผู้อื่น
เคารพกฎเกณฑ์ ข้อตกลง 5. ปฏิบัติตามข้อตกลง	ไม่ค่อยปฏิบัติตามข้อตกลงหรือทำผิดข้อตกลงค่อนข้างบ่อย	ปฏิบัติตามข้อตกลงเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการทำผิดข้อตกลงบ้างเล็กๆ น้อยๆ	ปฏิบัติตามข้อตกลงทุกครั้ง
เคารพสิทธิของผู้อื่น 6. ไม่ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายหรือแสดงกิริยาก้าวร้าวผู้อื่น	มีการทะเลาะวิวาทบ่อยหรือรุนแรง เช่น ทำร้ายร่างกายผู้อื่น คำทอ หรือโต้เถียงเสียงดัง	ไม่มีการทะเลาะวิวาทแต่แสดงกิริยาก้าวร้าวบ้าง	ไม่เคยทะเลาะวิวาทหรือแสดงกิริยาก้าวร้าว
7. ไม่สร้างความรำคาญแก่ผู้อื่น	สร้างความรำคาญแก่ผู้อื่นค่อนข้างบ่อย	สร้างความรำคาญแก่ผู้อื่นเป็นบางครั้ง	ไม่เคยสร้างความรำคาญแก่ผู้อื่น
8. ขออนุญาตเมื่อต้องการใช้สิ่งของหรือสถานที่ส่วนตัวของผู้อื่น	ไม่เคยหรือไม่ค่อยขออนุญาต	ขออนุญาตเป็นบางครั้ง	ขออนุญาตทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้ง

เกณฑ์การสังเกตให้คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน (ต่อ)

ระดับคะแนน พฤติกรรม	1	2	3
9. ไม่ก่อความสกปรกเสียหายหรือทำลายสาธารณสมบัติ	ก่อความสกปรกเสียหายทำลายสาธารณสมบัติหรือละทิ้งไม่เก็บกวาดอาคารสถานที่และของใช้หลังปฏิบัติงานบ่อยครั้ง	ก่อความสกปรกเสียหายทำลายสาธารณสมบัติหรือละทิ้งไม่เก็บกวาดอาคารสถานที่และของใช้หลังปฏิบัติงานบ้างเป็นบางครั้ง	ไม่เคยก่อความสกปรกเสียหายทำลายสาธารณสมบัติหรือละทิ้งไม่เก็บกวาดอาคารสถานที่และของใช้หลังปฏิบัติงานอย่างเรียบร้อยทุกครั้ง
ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม 10. มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนของกลุ่ม	ไม่ค่อยเข้าประชุมกลุ่มหรือเข้าร่วมประชุมกลุ่มแต่ไม่เคยแสดงความคิดเห็น	เข้าร่วมประชุมกลุ่มและเสนอความคิดเห็นบ้างเป็นบางครั้ง	เข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้งและเสนอความคิดเห็นเสมอ
11. ยอมรับมติของเสียงข้างมาก	เอาแต่ใจตนเองไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ่อยครั้ง	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับมติของเสียงข้างมาก เป็นบางครั้ง	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับมติของเสียงข้างมากเสมอ
12. ตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย	เลื่องงานหรือเกียจงานบ่อยครั้ง	เลื่องงานหรือเกียจงานบางครั้ง ทำงานเท่าที่ได้รับมอบหมาย	ไม่เลื่องงานหรือเกียจงาน อาสารับงานเพิ่มเติมหรือช่วยงานเพื่อนเมื่อมีโอกาส
13. มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของกลุ่ม	ไม่ร่วมประเมินผลงานกลุ่มหรือมีส่วนร่วมน้อยมาก	ร่วมประเมินผลงานกลุ่มเป็นบางครั้ง	ร่วมประเมินผลงานของกลุ่มอย่างรอบด้านทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้ง
ใช้เหตุผลในการพูด 14. อธิบายเหตุผลเมื่อมีการตอบคำถาม อภิปรายหรือตัดสินใจ	ไม่ค่อยนำเสนอเหตุผลในการอภิปรายหรือตัดสินใจ	นำเสนอเหตุผลในการอภิปรายหรือตัดสินใจ ได้ค่อนข้างสมเหตุสมผลเป็นส่วนใหญ่	นำเสนอเหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผลทุกครั้ง
15. ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองและปรับปรุงแก้ไข	ไม่ค่อยยอมรับหรือปรับปรุงข้อบกพร่อง	ยอมรับหรือปรับปรุงข้อบกพร่องเป็นบางครั้ง	ยอมรับข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

ชื่อนักเรียน.....ชั้น.....
 ชื่อผู้สัมภาษณ์.....วันที่.....

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. เมื่อครูมอบหมายให้ทำงาน นักเรียนชอบทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานคนเดียว เพราะเหตุใด

2. นักเรียนคิดว่า เราจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหรือข้อตกลงของกลุ่มทุกข้อหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. เมื่อต้องการใช้สิ่งของของผู้อื่น จำเป็นหรือไม่ที่เราต้องขออนุญาตจากเจ้าของก่อนทุกครั้ง
 เพราะเหตุใด

4. ถ้าเพื่อนคนหนึ่งออกมาเล่านิทานหน้าชั้นเรียน แต่นิทานที่เพื่อนเล่าหน้านักเรียนเคยอ่านในหนังสือแล้ว นักเรียนจะตั้งใจฟังเพื่อนหรือไม่ เพราะเหตุใด

5. ในการอภิปราย ตัดสินใจหรือแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำงานกลุ่ม จำเป็นหรือไม่ที่ต้องบอกเหตุผลกับเพื่อน ๆ ในกลุ่มทุกครั้ง เพราะเหตุใด

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสมพงษ์ ไพรอด
วัน เดือน ปีเกิด	25 พฤษภาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
ประวัติการศึกษา	ศษ.บ. (ประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2539
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านปากกล้วย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง	ครู คศ.1